

Verbinden en verbouwen

Kunstenlandschapsschets Gent 2015

12 mei 2015

Deze landschapsschets, bedoeld voor kunstorganisaties als achtergrond voor hun subsidieaanvraag, nodigt de Gentse organisaties uit om – bewust van het risico op zelfoverschatting maar met de branie die ze gewend zijn - verder te bouwen aan hun kunststad en om zich te verbinden met nog meer dan ze tot nu doen. Door hun kwaliteitseisen te behouden of zelfs te versterken kunnen ze op die manier ook hun bijdrage verhogen aan de maatschappelijke uitdagingen waar hun stad voor staat. Zo zullen ze, ondanks de hoge tevredenheidscijfers, nog meer respect afdwingen bij de Gentse bevolking en zullen ze blijven zorgen voor de uitstraling van Gent als broeihaard van kennis en cultuur, of juist: van maatschappelijke innovatie en actuele kunst.

Inhoudsopgave

Vanwege de initiatiefnemers	4
Vooraf	5
Positionering en samenwerking in het nieuwe kunstendecreet.....	5
Methodiek	6
Tekenen is verbeelden.....	6
Waarvoor de landschapstekening kan dienen.....	7
Cijfers en data: meer dan gemiddeld tevreden	9
Demografische trends.....	9
Sociale trends	11
Leefbaarheidstrends	12
Cultuurparticipatietrends	13
Hoe Gent zich onderscheidt	17
Uitdagingen die uitgaan van de cijfers en data	21
Functies en disciplines: berg en dal	24
Waar zijn architectuur en vormgeving?.....	24
Quid audiovisuele en beeldende kunsten?	24
Een te klein, maar gedeeld podium.....	25
Gent muziekstad.....	26
Verbindende structuren voor ontwikkeling	29
Een lans breken voor kunstenaars en hun productie	31
Een juist gedoseerde presentatie bekomen	33
Nieuwe bruggen voor een sterker uitgebouwd participatielandschap.....	35
Reflectie: de contraire kwaliteitsreflex vorm geven.....	37
Verbinden en verbouwen	38
Bijlage - Reflectie van Delphine Hesters op de ontwerptekst van de landschapsschets	40

Bijlage - Reflectie van Katrien Laporte op de ontwerptekst van de landschapsschets	42
Bijlage - Reflectie van Arne Sierens op de ontwerptekst van de landschapsschets	47
Bijlage - Reflectie van Wim Wabbes op de ontwerptekst van de landschapsschets	48
Bijlage - Reflectie van Dominique Willaert op de ontwerptekst van de landschapsschets	50
Bijlage - Reflectie van Steven Heene op de ontwerptekst van de landschapsschets.....	52
Colofon.....	55

Vanwege de initiatiefnemers

Het kunstenlandschap in Gent is een microklimaat waarin elk element positief bijdraagt tot een uitzonderlijk imago van artistieke excellentie. Een uitzonderlijk microklimaat dat tot ver buiten de stadsgrenzen wordt bewonderd. Maar net zoals in elke stad, is er ook in Gent behoefte aan een verbindend overzicht, dat de spelers onderling samenbrengt en zich ent op de demografische evolutie van die stad. Gent is ook de stad van de initiatieven 'van onderuit': coöperatieven, feitelijke verenigingen, spontane verbindingen en structurele partnerschappen kenmerken de Gentse biotoop. En toch voelen we dat er meer kan, dat er nog meer nodig is, om onszelf uit te dagen, in vraag te stellen wat we evident vinden, en onze referentiekaders gemeenschappelijk open te breken.

Het document in bijlage, dat een landschapschets is geworden die vanuit een bevraging van de kunstensector zelf is ontstaan, is onderdeel van een positief proces dat zich uitrolt in deze stad. Andere belangrijke stappen in dat proces zijn: de sector die zich collectief achter Green Track heeft geschaard; de brede steun die een initiatief als Hart boven Hard in Gent mocht ondervinden; het (informele) zalenoverleg tussen infrastructuurbeheerders en producenten in de stad; experimenten rond samengebruik van mensen en middelen; ... Deze landschapschets is een document dat een momentopname maakt van de inzichten en bezorgdheden van de sector zelf. Met in het achterhoofd de volgende subsidieronde, en breder gekaderd de aanloop naar de volgende legislatuur, wilden we zelf verantwoordelijkheid opnemen in een sector die vaak de reputatie heeft enkel in gespreide slagorde voor de dag te komen.

De tekst is *work-in-progress*, ambitieus in opzet maar bewust van de onmogelijkheid om volledig te zijn. Het is een gemeenschappelijk beeld dat een commitment in zich draagt, waar elke deelnemer zich achter schraagt. Maar het is ook de achtergrond waartegen de Gentse kunstensector zich kan verhouden in subsidieaanvragen en beleidsdiscussies. En het is een tekst die vraagt om een vervolg, een regelmatige en georganiseerde vorm van verbinding.

Wie een duurzaamheidslabel wil verkrijgen in de bedrijfssector, hoort aan te tonen dat de volhoudbaarheid van de bedrijfsvoering een basiswaarde is waarnaar wordt gehandeld. Dat houdt niet alleen ecologische en economische zorg in. Het betekent ook oog hebben voor een sociaal beleid, voor een correcte verloning, voor een veilige werkcontext, voor voldoende investering in vernieuwing en een juiste dosering van de exploitatie. De Gentse cultuursector engageerde zich al eerder in Green Track Gent. Door samen te werken aan deze landschapschets toonde de Gentse kunstensector ook een engagement naar elkaar toe en naar de 'staat-van-de-stad'.

De vijf initiatiefnemers engageren zich om een vervolgpad uit te tekenen, dat informele vormen van samenwerking die nu al bestaan verankert, en toevoegt wat nodig is om de kunsten maximaal te verbinden met elkaar en met andere domeinen in ons stedelijk weefsel.

CAMPO
Compagnie Cecilia
Les ballets C de la B
NTGent
Vooruit

Vooraf

Weinig zou ik je over Aglaura kunnen vertellen behalve die dingen die de bewoners zelf al altijd herhalen: een reeks spreekwoordelijke deugden, eveneens spreekwoordelijke gebreken, een enkele gril, een enkele burgermansgehoorzaamheid. (...) In deze zin is er niets waar van wat ze zeggen over Aglaura, en toch destilleer je er een stevig en compact stadsbeeld uit.
Italo Calvino, *De onzichtbare steden*

Positionering en samenwerking in het nieuwe kunstendecreet

Op 1 oktober 2015 moeten aanvragen voor structurele werkingsubsidies vanuit het Kunstendecreet voor de periode 2017-2021 ingediend zijn. Kunstinstellingen moeten dat doen per 31 oktober 2015. Projecten die vanaf 1 januari 2016 willen gesubsidieerd worden, moeten al op 15 september 2015 hun aanvraag ingediend hebben.

Aanvraagdossiers voor kunstorganisaties en voor projecten zullen worden getoetst aan volgende criteria:

- 1 kwaliteit inhoudelijk concept en concrete uitwerking
- 2 kwaliteit zakelijk beheer:
 - het sporen van de artistieke met de zakelijke planning
 - een haalbare en realistische begroting
 - aandacht voor een correcte vergoeding voor kunstenaars (*voor werkingsubsidies ook: een kwaliteitsvol personeelsbeleid voeren*)
 - de evenwichtige samenstelling van de raad van bestuur, rekening houdend met maatschappelijke en culturele diversiteit (*enkel voor werkingssubsidies*)
 - de wijze waarop de organisatie bestuurd wordt (*enkel voor werkingssubsidies*)
- 3 kwaliteit voorbijwerking (*enkel voor werkingssubsidies*)
- 4 **positionering en samenwerking**
- 5 landelijke en/of internationale betekenis
- 6 **kennisopbouw en kennisdeling** (*enkel voor werkingssubsidies*)
- 7 maatschappelijke en culturele diversiteit (*enkel voor werkingssubsidies*)
- 8 ondersteuning van kunstenaars (*enkel voor werkingssubsidies*)
- 9 indien van toepassing, de nadere bepaling door de Vlaamse Regering van de criteria.

Voor kunstinstellingen gelden nog andere criteria:

1. inzet op de vijf functies;
2. artistieke uitmuntendheid;
3. internationale relevantie;
4. duurzame opbouw van traditie en vernieuwing;
5. **maatschappelijke en culturele inbedding en engagement;**
6. landelijke schaal en performante eigen infrastructuur;
7. sterk en dynamisch management en solide financieel beleid;
8. de principes van goed bestuur naleven;
9. aandacht voor kunst- en cultuureducatie, in samenwerking met het onderwijs;
10. startende kunstenaars ondersteunen.

Methodiek

Precies vanuit de wens om aan kennisopbouw en kennisdeling te doen, namen enkele grotere Gentse kunstorganisaties (met name NTGent, Vooruit, Les ballets C de la B, CAMPO en Compagnie Cecilia) het initiatief een Gentse landschapstekening te maken. De stad Gent werd bereid gevonden deze oefening te faciliteren middels een financiële ondersteuning en het aanleveren van cijfers en data. Minardschouwburg stelde de infrastructuur ter beschikking voor twee sessies, op 23 april en 6 mei 2015. Op een open oproep aan alle Gentse kunst- en aanverwante organisaties reageerden er 34 die samen zorgden voor een zestigtal medewerkers. Hun input zorgde voor het basismateriaal van deze tekening. In TouchTime (Bruno Verbergt) werd een neutrale (niet Gentse) moderator en redacteur gevonden. Kunstenpunt (Delphine Hesters) en de cultuurdienst van de stad Gent woonden de sessies eveneens actief bij.

De eerste sessie werd aangevat met een toelichting door Els Bauwens van de cel data-analyse en GIS van het departement strategie en coördinatie van de stad Gent. Zij lichtte cijfers en data toe, hoofdzakelijk afkomstig uit de [Stadsmonitor](#) van de 13 Vlaamse centrumsteden. Bijna al deze data zijn online raadpleegbaar op de website van [Gent in cijfers](#). In vier werkgroepen (demografie, sociale data, leefbaarheid en stadsontwikkeling en cultuurdata) werd deze input betrokken op het kunst- en cultuurlandschap van Gent. In de namiddag van de eerste sessie werden deelnemers in werkgroepen verdeeld volgens de door henzelf opgegeven functie- en disciplinevoorkeuren. Op die manier werd een gezamenlijk beeld geschetst van de stand van zaken in Gent van elke functie (ontwikkeling, productie, presentatie, participatie en reflectie) en van elke discipline (architectuur en vormgeving, audiovisuele en beeldende kunsten, podiumkunsten, en muziek). De werkgroepen ontwikkeling, reflectie en audiovisuele en beeldende kunsten kenden minder dan vijf deelnemers (voor architectuur en vormgeving was er slechts één persoon opgegeven, die werd toegevoegd aan de werkgroep audiovisuele en beeldende kunsten), de werkgroepen productie en podiumkunsten hadden meer dan 25 deelnemers. In een plenaire sessie werden de bevindingen van de verschillende werkgroepen met elkaar gedeeld. Enkele deelnemers werden gevraagd mondeling een kort afsluitend statement te maken ('wat neem ik mee uit de landschapstekening?') en tot slot werd elke deelnemer gevraagd neer te schrijven wat hij/zij zeker zou willen opgenomen zien in de landschapstekening.

Tijdens de tweede sessie werd een eerste ontwerp van deze landschapsschets toegelicht en besproken. Steven Heene, Dominique Willaert, Delphine Hesters, Wim Wabbes, Katrien Laporte en Arne Sierens gaven eerst een persoonlijke reactie. Een neerslag daarvan is als bijlage aan deze landschapsschets toegevoegd. Verder werd de tekst plenair besproken – onduidelijkheden, ongenueanceerdheden of te weinig onderbouwde stellingen werden aangehaald en zijn in de definitieve tekst aangepast. Tot slot werd iedereen uitgenodigd om nog persoonlijk, per mail aan de redacteur, kleine fouten of belangrijke nuanceringen te melden.

Tekenen is verbeelden

Deze landschapstekening vertrekt van een aantal axioma's. Het belangrijkste is wellicht dat *de stedelijke context* het beste kader is om het landschap te beschrijven. De bovenlokale en internationale werking en betekenis van de kunsten wordt daardoor ondergewaardeerd. Ook het gebruik van het *functies- en disciplines-kader* van het nieuwe kunstendecreet stuurt de blik alsof dat de enige manier van kijken is. Bovendien gaat de landschapsbeschrijving uit van de door het decreet gestuurde blik op de *kunsten*.

Die is uiteraard arbitrair: film en literatuur vallen eruit (want deze materies zijn 'verfondst'), het lokaal cultuurbeleid (en dus de impact van cultuurcentra, bibliotheken, amateurkunsten, sociaal-cultureel werk, ...) ontbreekt en ook de erfgoedwerking van vele Gentse musea en organisaties blijft buiten zicht. Tot slot is de tekening een perceptie, gevoed door gegevens die elk hun (ideologisch) kader meebrengen. De kunsten zijn veel meer dan een opsomming wie wel of geen structurele werkingsmiddelen ontvangt; er is meer in Gent te doen dan van de informatieve pagina's van de stedelijke website kan afgeleid worden; de Gentse identiteit krijgt een heel ander beeld wanneer niet de mainstream visie of het internet als referentie worden genomen.

Tekenen is vertekenen, het verschil tussen wat er is en wat er zou moeten zijn, tussen wat je ziet en wat je wil zien, kan heel dun zijn. Benadrukken wat er niet is, maakt deel uit van het tekenproces. De blik afwenden, verruimen, focussen of in de toekomst leggen: het zijn allemaal kaders die keuzes inhouden. Bovendien zijn er talloze manieren om het landschap te beschrijven. Men kan het hebben over de infrastructuur die het landschap bepaalt, over de bezoekers die het landschap gebruiken, over de bewoners die er werken en leven, over de denkers en dromers die het anders en beter zien, ... Men kan het beschrijven alsof het meetkunde is, met cijfers en data die grootteordes en trends aangeven. Dat is cartografie. Men kan zich verliezen in meer cijfers, op zoek gaan naar meer detailinformatie, of zelfs verrijken met meer bewustzijn, dat bv. kansarme gezinnen onderling ook erg divers kunnen zijn. Men kan de tekening inkleuren met verhalen en anekdotes, men kan de clichés benadrukken die heel het landschap lijken te dragen, maar die tegelijk verhullen wat andere dragende kaders zijn, ...

Tekenen is ook verbeelden. Het is een construct, een creatie: hier vormgegeven in een proces van analyseren, naar elkaar luisteren en door een externe laten redigeren. Meer dan een tekening is het daarom een schets, een werkstuk waar de Gentse kunstensector van zegt "Ja, dat is onze *common ground*". In die uitspraak zit er ook een flink stuk *shared vision*. Maar vooral: een schets is niet af.

Daarom ook dat deze landschapsschets niet alleen kan gelezen worden vanuit de centrale doelstelling om een basis te zijn voor het kunstendecreetcriterium 'positionering en samenwerking'. Ze is vooral een uitnodiging aan elke kunstenuorganisatie om met de eigen aanvraag, met het eigen potlood en penseel dus, de schets verder in te vullen. Deze schets geeft contouren aan; nuances ontbreken op meerdere plekken. Aan de Gentse kunstenuorganisaties om met hun aanvragen en met hun voorafgaand onderling overleg de tekening af te werken en te nuanceren. Of waar nodig ook gewoon buiten de lijntjes te kleuren.

Waarvoor de landschapstekening kan dienen

Deze landschapstekening wenst de basis te vormen waartegenover alle Gentse kunstenuorganisaties zich gemeenschappelijk kunnen positioneren. De schets toont niet alleen waar er samengewerkt wordt: hij laat ook zien waar meer samenwerking nuttig zou zijn. Bovendien zorgt het proces van het samen maken van de tekening op zich ook voor extra kansen op vruchtbare samenwerking. Het vertrouwen tussen de Gentse kunstenuorganisaties is met deze verbeeldingsoefening opnieuw groter geworden.

Anders dan de landschapstekeningen van sommige andere steden lijken te beogen (en met name anders dan de inspirerende [Landschapstekening Leuven](#)), is dit geen tekening die een model of een Gents standpunt ten aanzien van de Vlaamse subsidiërende overheid wil propageren. Anders ook dan de moeder der kunstenulandschapsschetsen, de

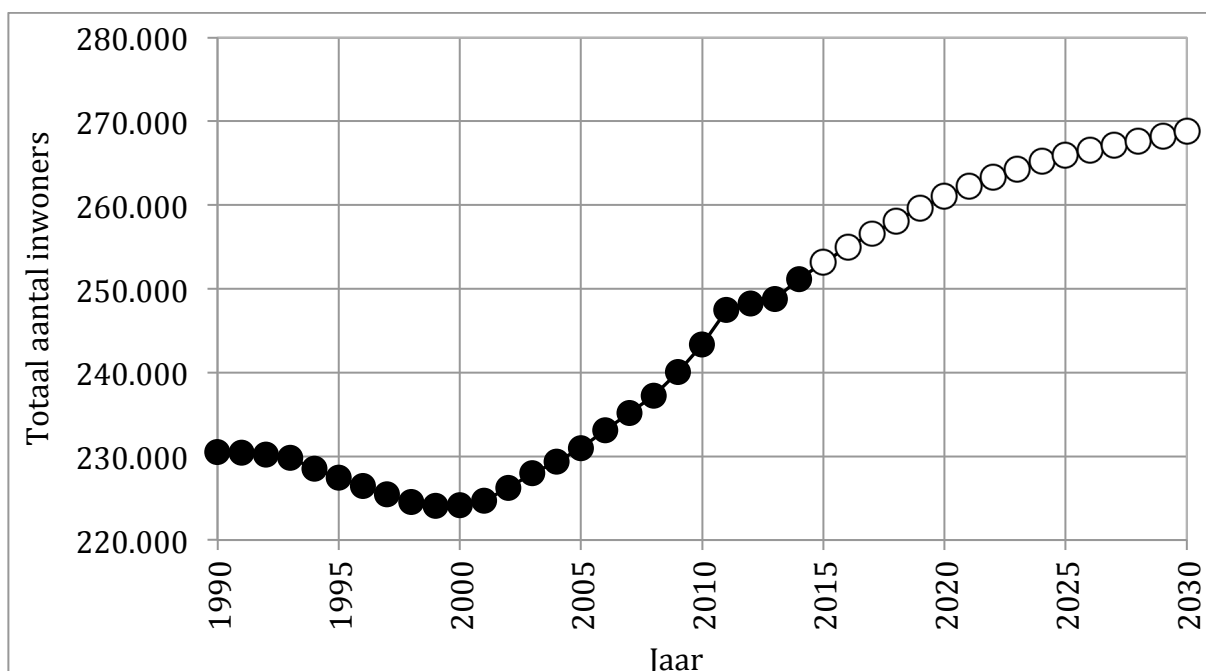
[Landschapstekening Kunsten](#) van het Kunstenpunt, is er hier geen *deel twee* met aanbevelingen ter attentie van het beleid. Het kunstenpunt heeft een landschapstekening in 2014 geschreven die de minister materiaal gaf om een eigen visie op de kunsten te ontwikkelen. Dat is de inmiddels gepubliceerde [Visienota](#). Deze landschapsschets is geen beleidsnota; hoogstens toont de schets een interessant beeld, voor de organisaties én voor het beleid.

Cijfers en data: meer dan gemiddeld tevreden

Demografische trends

Over 5 jaar zijn er een kleine 10000 nieuwe inwoners. Het werkelijke aantal inwoners, incl. studenten, asielzoekers en mensen zonder papieren is nu wellicht 290.000. Gent verjongt, door de sterke instroom van 17-27jarigen. 30% van de inwoners tussen 18 en 65 zijn van vreemde origine.

De **bevolking** van Gent (251.000 in 2015) groeit, door natuurlijke aangroei en door een positief migratiesaldo. Verwacht wordt dat deze sinds de eeuwwisseling stijgende tendens zich zal verderzetten, zodat er over 5 jaar 260.000 inwoners zullen zijn en over 15 jaar 270.000.

Grafiek: Totale bevolking Gent 1990-2029 (officieel ingeschrevenen, exclusief studenten op kot en mensen zonder papieren). Bron: Studiedienst Vlaamse regering.

Drie groepen komen niet in deze cijfers voor.

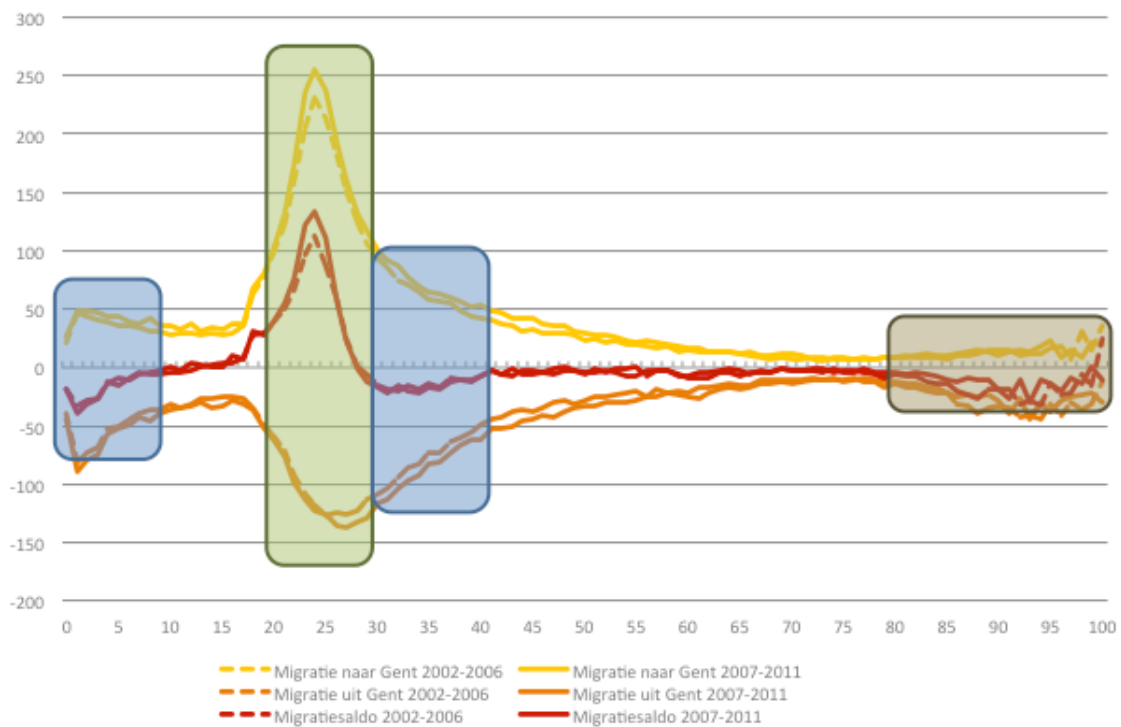
- van de 70.000 studenten in Gent wonen er een 30.000 op kot. Elk weekend en elke vakantie verlaat, bij wijze van spreken, de hele Turnhoutse bevolking de stad Gent, om na weekends en vakanties terug te keren;
- Gent heeft ca. 700 asielzoekers;
- via de medische kaart is geweten dat Gent naar schatting een 5.400 illegale inwoners heeft.

Het feitelijke totaal aantal effectieve bewoners van Gent wordt dus geraamd op een kleine 290.000.

Gent is eveneens onderhevig aan **migratie**, de in- en uitstroom van inwoners. Voor Gent betekent migratie een radicale verjongingskuur. De zeer grote instroom aan jongeren zorgt voor een gestage aangroei van jonge gezinnen. Wie jong in Gent komt wonen en daar een gezin vormt, ontvlucht de stad niet massaal. Wie een jong gezin heeft en buiten

Gent woont, zal anderzijds niet snel geneigd zijn naar de stad te verhuizen. Dat betekent dat Gent niet alleen moet inzetten op kindvriendelijkheid om de stadsvlucht tegen te gaan, maar ook omdat haar eigen jonge bewoners meer jonge gezinnen vormen. Enkel Antwerpen heeft in Vlaanderen eenzelfde tendens, op een nog grotere schaal.

Opmerkelijk is de bevolkingsafname vanaf 80 jaar – vergrijzing (of beter: verwitting) is geen groeiend probleem in Gent. De grootste groep stijgers in de volgende vijf jaar zal deze van 6-11 jaar zijn, van ca. 16.000 naar 17.500.

Grafiek: Immigratie, emigratie en migratiesaldo per 1000 leeftijdsgenoten in Gent. Bron: stad Gent.

Migratie kan ook geografisch bekeken worden: **verhuisbewegingen** zijn daar een indicator van. Hoe dichterbij het centrum, hoe groter het aantal verhuisbewegingen is. Er zijn er meer dan 460 per 1000 in Gent-Centrum en Elisabethbegijnhof-Papegaai, tegenover minder dan 200 in de buitenste rand rond Gent. Er wordt als het ware in concentrische cirkels verhuist: men komt in regel binnen in de kern van de stad, verhuist dan naar de rand en uiteindelijk buiten de stad. Er is een sterke uitwisseling tussen Gent enerzijds en de gemeenten in Oost- en West-Vlaanderen anderzijds.

In 2012 was 22% van de Gentse **bevolking van niet-Belgische afkomst**. De grootste groep (8,4%) is van Turkse en Maghrebijnse afkomst. Anno 2015 zijn ca. 7.500 Bulgaren de grootste groep niet-Belgen.

Gent heeft, net als Leuven en Mechelen een 30% van de inwoners tussen de 18 en 65 jaar die van vreemde origine zijn. Bij de groep 0-4 jaar is dat ca. 15%. Alleen Antwerpen en Genk hebben hier hogere cijfers. De houding tegenover diversiteit is echter positiever dan het gemiddelde, net als in Antwerpen, Genk en Leuven.

Sociale trends

25% van de beroepsbevolking onder 25 is werkloos; 22% van de 22-jarigen hebben geen diploma secundair onderwijs; meer dan 1 op 5 kinderen worden geboren in een kansarm gezin.

De sociale trends worden gemeten aan de hand van de Stadsmonitor.

Sinds 2008 is er een stijgende trend in **werkloosheid**, die in 2014 13,2% bedroeg. Bijna het dubbel, 25%, van de beroepsbevolking onder 25 is werkloos. Van de meer dan 2700 18-24-jarigen die begin maart 2014 op zoek waren naar werk, waren er 11% hooggeschoolden, 37% middengeschoolden en 52% laaggeschoolden.

Het **armoederisico** lijkt al jaren stabiel (nl. 15%), maar het Centrum Sociaal Beleid van de Universiteit Antwerpen heeft aangetoond dat er belangrijke verschuivingen zijn in leeftijdsgroepen: het armoederisico bij kinderen en jongeren is over de laatste 20 jaar gestegen, terwijl het voor 65-plussers is gedaald.

In Gent worden meer dan 1 op 5 kinderen (22,7%) geboren in een kansarm gezin, althans volgens de Kind&Gezin index. Kind&Gezin bezoekt elk gezin met pasgeboren kinderen en verzamelt zo gegevens over kansarmoede in gezinnen. Dat is minder dan Oostende (27%) en Antwerpen (26%), maar ruim meer dan bv. Leuven (13,8%).

Het aantal inwoners met betalingsmoeilijkheden of met wanbetalingen ligt in Gent rond het centrumstedengemiddelde. Cijfers bevestigen dat laaggeschoolden, jongeren en gezinnen met kinderen meer kans hebben op betalingsachterstand.

Ook in Gent is er op meerdere vlakken een spanning tussen de stad en de rest van Vlaanderen. Zo is Gent een economische producent, die meer **welvaart** per inwoner produceert dan gemiddeld in Vlaanderen, maar ligt het gemiddelde inkomen van de Gentenaar, net als dat van bijna alle stedelingen (uitz. Leuven en Brugge) onder dat van de Vlaming. Hetzelfde geldt voor jobcreatie: steden ontwikkelen zich als aantrekkingspolen met een hoge werkgelegenheidsfunctie, maar hebben zelf een hoger dan gemiddelde werkloosheid. De **jobratio** (aantal arbeidsplaatsen over aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd) nam wel lichtjes af sinds 2008, in tegenstelling tot het Vlaams Gewest.

Net als Genk, Mechelen en Oostende zit Gent op het centrumstedengemiddelde van de **ongekwalificeerde uitstroom**. 22% van de 22-jarigen heeft geen diploma secundair onderwijs; enkel Antwerpen doet het slechter, met 28%.

Leefbaarheidstrends

Gent scoort gemiddeld 0,49 voor leefbaarheid en 0,92 voor tevredenheid, op een schaal van -2 tot +2. Hoogste score is voor de Zuidwestrand van Gent, laagste voor de 19^e eeuwse gordel.

De enquêtes die de bron zijn voor de [Leefbaarheidsmonitor](#) laten, samen met objectieve data van de stad Gent, ook toe enkele verschillen vast te stellen binnen het grondgebied van de stad Gent met betrekking tot leefbaarheid.

De stad wordt onderverdeeld in vier **wijken**:

- de kernstad (Gent-centrum)
- de 19^e eeuwse gordel (Gent Rand, met wijken als Brugse Poort, Rabot-Muide, Tolhuis-Sluzeken-Ham, Dampoort, Ledeberg)
- Gent Noordoost (met haven)
- Gent Zuidwest

De leefbaarheidsindex peilt naar de tevredenheid op een aantal dimensies, zoals wonen, veiligheid, aanwezigheid van voorzieningen, sociale relaties, ... Op een schaal van -2 tot +2 scoort Gent voor de **algemene leefbaarheidsindex** 0,49. Kwaliteit van de woning (0,88), veiligheid (0,77) en sociale relaties (0,67) scoren hoger; relatie tot de stad in verband met buurtaangelegenheden scoort het laagst (0,03). Er zijn wel significante verschillen tussen de stadsdelen. Gent Zuidwest en Noordoost hebben de hoogste algemene scores (resp. 0,67 en 0,58). Gent-centrum zit vlak bij het gemiddelde (0,50) en de 19^e eeuwse gordel heeft slechts een indexscore van 0,34.

Daarnaast wordt ook de **tevredenheid** gemeten: hoe tevreden is de Gentenaar over de leefbaarheid van de buurt. Op dezelfde schaal bedraagt de index voor heel Gent 0,92, met opnieuw een hoger getal voor Gent Zuidwest (1,21) en een kleiner voor de 19^e eeuwse gordel (0,67). De tevredenheid van de Gentenaar is sinds 2003 significant gestegen (van 0,68 naar 0,92).

Dezelfde geografische tendensen zijn merkbaar voor deelindexen, als bv. veiligheid.

Cultuurparticipatietrends

Gent heeft het grootste cultuuraanbod per inwoner van Vlaanderen met de hoogste, stabiele tevredenheid over dat aanbod.

29% van alle Vlaamse muziekorganisaties, 33% van alle Vlaamse sociaal-artistieke werkingen en 21% van alle Vlaamse theatergezelschappen zijn in Gent gevestigd.

Slechts 14% van alle Vlaamse audiovisuele of beeldende kunstorganisaties, 10% van de multidisciplinaire kunstorganisaties, 12% van de publicatie-organisaties, 10% van de muziektheatergezelschappen, 9% van de kunsteducatieve werkingen, 8% van de dansorganisaties en geen enkele van de architectuur en vormgevingwerkingen zijn in Gent gevestigd.

Met Kunsthuis opera ballet Vlaanderen heeft Gent één Vlaamse kunstinstelling die ook in Gent op structurele wijze actief is. Een erkenning van Vooruit als kunstinstelling ligt in het vooruitzicht.

Het **cultuur- en vrijetijdsaanbod** (gebaseerd op de activiteiten die ingevoerd worden in de Uitdatabank en verwerkt door de Stadsmonitor) blijft in Gent, net als in alle steden, toenemen. Gent heeft, samen met Oostende, het meeste aanbod per 10.000 inwoners, nl. 343 activiteiten. Denk eraan dat de studentenpopulatie niet bij de inwoners bijgeteld is. Antwerpen heeft 231 activiteiten per 10.000 inwoners, Leuven en Hasselt resp. 305 en 313.

Het aanbod per 10.000 inwoners aan theater en dans is het grootst in Gent, Oostende en Turnhout gevolgd door Leuven, Kortrijk en Antwerpen. Gent is de concertstad bij uitstek al ligt het aanbod in Hasselt, Leuven, Oostende en Brugge ook relatief hoog. Het filmaanbod is het grootst in Turnhout, Leuven, Hasselt en Kortrijk. Oostende springt er, met 31 tentoonstellingen per 10.000 inwoners, uit wat betreft het aantal tentoonstellingen. Ook Turnhout, Hasselt, Gent en Brugge hebben een bovengemiddeld aanbod van tentoonstellingen.

In tegenstelling tot Oostende en Antwerpen is de **tevredenheid** van de Gentenaars over het cultuuraanbod hoog: ca. 86%. Steden als Brugge, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Roeselare en Turnhout hebben ook cijfers boven 80%, maar zijn sinds de vorige meting allemaal significant gedaald. Niet zo in Gent. De Gentenaar blijft in grote getale tevreden over het cultuuraanbod van zijn stad.

Wanneer men de Gentenaar bevraagt naar zijn of haar **cultuurparticipatie** dan ziet men opnieuw dat Gent vrij dicht bij het gemiddelde van de centrumsteden zit. Per 10000 inwoners heeft Gent zeven amateurgezelschappen. Bijna 53% van de bevolking bezocht de bibliotheek (vooral vrouwen, jongeren, hogeropgeleiden en gezinnen met inwonende kinderen). 65% bezocht een podiumkunstenvoorstelling – net als Leuven significant meer dan het centrumstedengemiddelde. Bijna 70% bezocht het afgelopen jaar de bioscoop. 66% een plein-, parkevenement of zomerfestival en 77% (hoogste score in Vlaanderen) bezocht het afgelopen jaar minstens één museum, tentoonstelling of historische plaats.

Ook op vlak van aandeel **tewerkgestelden in kennisintensieve of creatieve sectoren** haalt Gent hoge cijfers.

Op gebied van de **kunsten** is Gent ook op Vlaams niveau een belangrijke speler. In het kader van de betoelagingsronde 2013 van het Kunstendecreet bijvoorbeeld werden vanuit Gent 53 dossiers ingediend op een totaal van 356 over heel Vlaanderen. In 2014 putten de professionele actoren in Gent samen bijna 20 miljoen euro uit de 2- en 4-jaarlijkse subsidies van het Kunstendecreet. De structurele ondersteuning van de kunsten door de stad betreft een 50-tal actoren, samen goed voor jaarlijks meer dan 7 miljoen euro aan werkingssubsidies en ongeveer 2 miljoen euro aan investerings-subsidies.

Eén Vlaamse kunstinstelling, Kunsthuis opera ballet Vlaanderen is ook in Gent structureel actief; haar hoofdvestiging is in Antwerpen. Vooruit werd begin 2015 als enige volledig Gentse kunstenorganisatie toegelaten om ook een aanvraag in te dienen als kunstinstelling.

Overzicht van Vlaams structureel gesubsidieerde kunstenorganisaties in Gent (startbedragen 2013).

Architectuur en vormgeving	10 organisaties; 602.500 euro
-	0 euro
Aandeel Gent (geen werkingen)	0%
Aandeel Gent (budget)	0%

Audiovisuele kunst	21 organisaties; 2.522.500 euro
Courtisane	120.500 euro
OFFoff	88.000 euro
Aandeel Gent (2 werkingen)	9,5%
Aandeel Gent (budget)	8,3%

Filmcreatie valt onder het Vlaams Audiovisueel Fonds; het Internationaal filmfestival van Vlaanderen onder de categorie 'multidisciplinair'.

Beeldende kunst	21 organisaties; 5.094.000 euro
Croxhapox	110.000 euro
Kus (nu: Kiosk)	84.000 euro
S.M.A.K.	705.000 euro
Aandeel Gent (3 werkingen)	14,3%
Aandeel Gent (budget)	17,6%

Museum D'hondt-Dhaenens (300.000) is gevestigd in het Gentse (Deinze) en wordt dus niet meegerekend. Met deze werking erbij komen de percentages op resp. 19 en 23,5%.

Dans	13 organisaties; 6.916.000 euro
Les ballets C de la B	870.000 euro
Aandeel Gent (1 werking)	7,7%
Aandeel Gent (budget)	12,6%

Kabinet K ontvangt momenteel een tweejarige subsidie, waardoor het aandeel van Gentse organisaties iets groter wordt.

Kunsteducatie	11 organisaties; 3.282.000 euro
Aifoon	140.000 euro
Aandeel Gent (1 werking)	9,1%
Aandeel Gent (budget)	4,3%

Multidisciplinair	39 organisaties; 20.004.000 euro
Internationaal filmfestival van Vlaanderen	700.000 euro
Kunstencentrum Vooruit	2.215.000 euro
Timelab	244.000 euro
Victoria Nieuwpoort (CAMPO)	1.165.000 euro
Aandeel Gent (4 werkingen)	10,3%
Aandeel Gent (budget)	21,6%

Muziek	66 organisaties; 19.487.000 euro
Bonk / Flat Earth Society	230.000 euro
B'Rock	210.000 euro
Collegium Vocale Gent	1.100.000 euro
De Centrale / Intercultureel centrum	80.000 euro
Democracy	290.000 euro
Festival van Vlaanderen Gent en hist. sted.	320.000 euro
Gentlemergency	92.000 euro
Handelsbeurs	300.000 euro
Het Spectra Ensemble	350.000 euro
Jazz en Muziek / Gent Jazz Festival	300.000 euro
JazzLab Series	190.000 euro
Keremos	105.000 euro
KRAAK (K-RRA-K) ³	130.000 euro
Muziekcentrum De Bijloke Gent	950.000 euro
Rockoco	175.000 euro
Stichting Logos	140.000 euro
Trefpunt	95.000 euro
Wolx	50.000 euro
Zephyrus Music	60.000 euro
Aandeel Gent (19 werkingen)	28,8%
Aandeel Gent (budget)	26,5%

Muziektheater	10 organisaties; 4.410.000 euro
LOD Muziektheater	1.087.000 euro
Aandeel Gent (1 werking)	10,0%
Aandeel Gent (budget)	24,6%

Publicaties	8 organisaties; 486.000 euro
Rekto:verso	53.000 euro
Aandeel Gent (1 werking)	12,5%
Aandeel Gent (budget)	10,9%

Sociaal-artistische werking	4 organisaties; 2.788.000 euro
Bij de Vieze Gasten	462.000 euro
Platform-K	105.000 euro
Rocsa	90.000 euro
Victoria Deluxe	448.000 euro
Aandeel Gent (4 werkingen)	33,3%
Aandeel Gent (budget)	39,6%

Theater	43 organisaties; 26.225.000 euro
4Hoog Productiehuis	250.000 euro
Compagnie Cecilia	430.000 euro
Het KIP	360.000 euro
Nit Nithei Garabam (Action Zoo Humain)	200.000 euro
NTGent	2.350.000 euro
Ontroerend Goed	330.000 euro
Speelteater-Kopergietery	1.084.000 euro
Studio Orka	280.000 euro
Ulthima Thule	250.000 euro
Aandeel Gent (9 werkingen)	20,9%
Aandeel Gent (budget)	22,2%

Hoe Gent zich onderscheidt

Niet alles komt even sterk naar voor uit de cijfers. Sommige zaken kunnen ook 'onzichtbaar' beeldbepalend zijn voor het Gentse kunstenedschap, alsof er iets speciaals zit in de Gentse bodem of in het Gentse water.

Zo zijn wij, Gentenaars

Wat de Gentenaars tot Gentenaars maakt en wat hun kunst zo eigen maakt, zou men kunnen proberen te vatten in een aantal vaak in de media voorkomende typerende en aan Gent gelinkte adjectieven en namen:

allegaas, anarchistisch, authentiek, buitengewoon, contrair, coöperatief, delend, eigenzinnig, goedlachs, het gemeen, het gewone volk, niet cerebraal, ordinair, proletarisch, rebels, slim, visionair, ...

Alain Platel, Arne Sierens, Ben Benaouisse, Berlinda De Bruyckere, Carl De Keyser, Chokri Ben Chikha, Christophe Van Rompaey, David en Stephen Dewaele, Dirk Braeckman, Dirk Pauwels, Edward Buadee, Eric De Volder, Eva Bal, Filiep Tack, Jan Hoet, Johan Grimonprez, Felix Van Groeningen, Gerard Mortier, Gerda Dendooven, Gert Dooreman, Kadir Balci, Luc De Vos, Maarten Van Severen, Marie-José Van Hee, Nic Balthazar, Pascale Platel, Patrick De Spiegelare, Peter Vermeersch, Philippe Herreweghe, Raoul Servais, ROA, Robbrecht & Daem, Roland Van Campenhout, Romain De Coninck, Stefan Hertmans, Walter De Buck, Wim Delvoye ...

Deze woorden en namen schieten te kort. Wie eruit zou afleiden dat alle Gentenaars en in het bijzonder de actoren in het kunstenveld folkloristische goedlachse eigenaardigheden zijn, of dat de Gentse kunsten en samenleving anno 2015 overwegend bepaald worden door blanke mannelijke kunstenaars van rond de vijftig, doet afbreuk aan de essentie van een identiteitstypering: haar dynamisch en arbitrair karakter en haar continue strijd om een plek in het centrum van de aandacht te krijgen. Men kan zich dus in mythische lijstjes als die van hierboven net wel, slechts gedeeltelijk of helemaal niet herkennen en men zal daar dan met behulp van de aandacht die de kunsten in Gent opeisen, iets mee doen.

Gent kennis- en cultuurstad: idee wordt (infra)structuur

Gent als kennis- en cultuurstad is gebouwd door eigenzinnige visionairen. Naast de evidente universiteit en enkele grote beeldbepalende cultuurorganisaties die intussen instituten zijn geworden (Vooruit, Festival van Vlaanderen, Filmfestival, S.M.A.K., ...) blijft Gent heel wat bottom-up innovaties kennen. Niet toevallig stond het eerste echte Fablab van België in Gent en was het een kunstenuorganisatie. Niet toevallig ontstaat in Gent wijdelen.be, de Belgische poot van *Peerby*. Niet toevallig ontstaat er in Gent zoveel nieuws, onorthodox, tegendraads en toch heel juist.

Gent heeft de voorbije decennia sterk geïnvesteerd in cultuur- en erfgoedinfrastructuur. Toen het voormalig Feestpaleis van Vooruit in 1982 aan een nieuw leven begon, eerst als sociaal-cultureel centrum, later als kunstencentrum, was dat meteen ook de start van een bloeiperiode voor het cultureel leven in Gent én van een volgehouden investeringsbeleid in culturele infrastructuur. Midden de jaren 80 bouwde de stad de

Minnemeers als tweede plateau voor 'proeftoneel' en atelierruimte voor het stadsgezelschap.

De grondige restauratie van Vooruit startte in 1987 en zou duren tot 2003. In diezelfde periode werden de NTG-schouwburg op het Sint-Baafsplein en de Minardschouwburg aan de Walpoortstraat grondig en ingrijpend verbouwd. Ook het zieltogende gebouw van de Vlaamse Opera aan de Schouwburgstraat werd stevig onder handen genomen.

In een volgende fase werd het project op de Bijlokesite op gang getrokken, met – naast de restauratie van het huidige hogeschoolgebouw – de renovatie en verbouwing van de Bijloke zelf tot concertgebouw, de realisatie van het STAM en de bouw van de studio's voor LOD Muziektheater en Les ballets C de la B.

Naast de realisatie van het STAM werden ook een aantal andere musea onder handen genomen. Jan Hoet kreeg zijn museum – het S.M.A.K. – in het Citadelpark. Ook het Museum voor Schone Kunsten en het Designmuseum werden grondig gerenoveerd. Intussen werden ook een aantal kleinere projecten gerealiseerd: de verbouwing van het Nieuwpoorttheater en de creatie van het artistiek bedrijvent centrum De Expeditie, net als de renovatie en uitbreiding in De Brugse Poort van de theaterzaal Bij' de vieze gasten, sprongen daarbij in het oog. De voormalige bioscoop Capitole op het Zuid en de Handelsbeurs op de Kouter werden hoofdzakelijk met private middelen gerealiseerd.

Momenteel staat het prestigieuze project De Krook letterlijk in de steigers. De nieuwe bibliotheek gaat open eind 2016, het gerenoveerde Wintercircus – met o.a. een nieuw, ondergronds concertzaaltje - zal zijn deuren openen in 2018.

Intussen realiseert Vooruit stap voor stap een masterplan infrastructuur waardoor de voorbouw een volledige artistieke invulling zal krijgen en wordt de schouwburg van NTGent opnieuw verbouwd.

Naar de onmiddellijke toekomst liggen een aantal belangrijke en dringende vragen op tafel. Zo dienen zich ingrijpende renovatiewerken aan in het Operagebouw in de Schouwburgstraat. Minister Gatz kondigde in zijn visienota aan dat deze schouwburg in de toekomst veel intensiever zal gebruikt worden als receptieve presentatieplek. Daartoe zal het gebouw grondig moeten worden aangepast aan de hedendaagse exploitatienormen. De grote zaal in de Expeditie zou een deel van de presentatienood in Gent kunnen oplossen maar ook dat vergt bijkomende investeringsmiddelen en een exploitatiebudget. De Minnemeers is intussen opgenomen als een projectontwikkelingsplan, en de meerjarenbegroting vermeldt een investering in een nieuwe repetitieruimte met atelier en stockagemogelijkheden. De middelen daarvoor lijken echter niet voorhanden te zijn. De laatste fase van het Designmuseum moet nog worden uitgevoerd en het SMAK heeft dringend nood aan bijkomende expositieruimte.

Qua gebrek aan culturele infrastructuur in de Gentse rand dienen de stadsontwikkelingsprojecten *Zuurstof voor de Brugse Poort*, *Bruggen naar het Rabot* en *Ledeberg Leeft* vermeld te worden. In combinatie met artistieke infrastructuurplannen kunnen het tweede plateau van de Kopergietery-Rabot, de uitbouw van De Expeditie (Compagnie Cecilia – Victoria deluxe – MiraMiro) en op termijn eventueel ook De Kazematten (4Hoog Producties en Ultima Thule) een belangrijke rol vervullen.

Het Gentse cultuurbeleid

Gent heeft een sterk museumveld, met zeven landelijk erkende musea op een totaal van 21 in Vlaanderen: Museum voor Schone Kunsten, SMAK, STAM, Designmuseum, Museum Dr. Guislain, MIAT en Huis van Alijn. Zes ervan zijn stedelijke musea.

Gent is een muziekstad. Dat valt op. Dat is ook erkend, doordat de stad als *Creative City of Music* sinds 2009 deel uitmaakt van het *UNESCO Creative Cities Network*. Gent deelt die titel met Bologna, Glasgow en Sevilla, sinds 2012 ook met Bogota en sinds 2013 met Brazzaville. Dat die erkenning niet een keer ter sprake komt tijdens de opmaak van deze schets, valt eveneens op.

Gent is een feest- en evenementenstad, met de jaarlijkse Gentse Feesten als uithangbord, maar daarnaast ook met publiekstreckende initiatieven als het stedelijke Lichtfestival, Festival van Vlaanderens OdeGand en talloze bottom-up manifestaties zoals Glimps, Tumult, Woeste mannen wilde wijven, Met *Chambres d'Amis*, *Over the Edge* en *Track* heeft Gent ook een traditie opgebouwd van grote beeldende kunstevenementen.

Vanuit de stad formuleert huidig schepen voor cultuur Annelies Storms in haar [beleidsnota](#) tien ambities:

1. De Gentse bibliotheken plaatsen de bezoeker centraal
2. We versterken de musea en historische huizen als culturele en toeristische sterkhouders
3. We ondersteunen de kunstensector en sociaal-culturele verenigingen
4. We maken nieuwe creaties mogelijk
5. We zorgen voor presentatiekansen voor artistiek talent
6. We brengen kunst en cultuur in de publieke ruimte
7. We versterken de cultuurparticipatie van Gentenaars
8. We geven het verleden een toekomst
9. We dragen Gent uit als cultuurstad
10. We organiseren ons om het cultuurleven te versterken

Hoewel het recent verlaagde stedelijk budget voor cultuur en cultuurinfrastructuur gehandhaafd blijven en de stad zich positief en enthousiast uitspreekt over Gent als cultuurstad, wordt door het kunstenveld opgemerkt dat de aandacht in de stedelijke beleidsnota voor (niet-stedelijke) kunstenuorganisaties in vergelijking met de focus op evenementen in de publieke ruimte of op de eigen stedelijke instellingen, eerder teleurstellend is.

Informele platformen

Gent is succesvol in samenwerken.

Eind 2014 zijn er 44 organisaties lid van het in Gent gecreëerde duurzaamheidsnetwerk **Green Track**. Samenwerken om de ecologische voetafdruk van de kunst- en cultuursector te verkleinen werkt in Gent, het gedeelde discours over volhoudbaarheid is daar een bewijs van. Intussen is het Green Track model ook in andere steden operationeel.

CIRCA is het virtuele cultuurcentrum ontstaan uit een informeel overleg met een brede raad van bestuur en een stuurgroep. De werking van dit platform is nu ingekapseld in de stedelijke diensten, met een raad van bestuur die hoofdzakelijk politiek is ingevuld.

Minard is een bijzonder voorbeeld van samenwerking om het infrastructuurtekort (gedeeltelijk) op te lossen voor meerdere actoren: een onafhankelijke vzw ontstaan uit een samenwerking van Vooruit, CAMPO, NTGent en het Gentse volkstoneel: een coöperatie toen het zo nog niet werd benoemd.

Veel organisaties steken ongelooflijk veel enthousiasme en tijd in **maatschappelijke platformen**, zoals recent Hart boven Hard. Vaak voorkomende *partners in crime* zijn Victoria Deluxe, Vooruit, CAMPO, Trefpunt, ...

Broeierige academie

Vanwaar toch al dat eigenzinnige talent? Natuurlijk heeft de stad haar geschiedenis en haar infrastructuur mee. Wat echter ook meespeelt is het vernieuwde elan dat de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten (KASK – alle afstudeerrichtingen, inclusief drama en muziek), het Hoger Instituut voor Schone Kunsten HISK en ook LUCA School of Arts Gent (met afstudeerrichtingen beeldende kunsten, beeldende vormgeving, architectuur, interieurarchitectuur, stedenbouw en interieurvormgeving) gevonden hebben. Studenten en docenten mengen zich niet alleen in het Gentse cultuurleven: ze gaan ook actief opzoek naar collega studenten en docenten van andere richtingen en afdelingen. De creativiteit en *cross-over* spat uit de Gentse academies – een recent voorbeeld daarvan is het Kuiperskaaicollectief. Het onderzoek en doctoraat in de kunsten (cfr. het onderzoek van de broers Ben Chikha en Action Zoo Humain) biedt de kans om kunst en wetenschap met elkaar te verbinden en op interdisciplinaire manier socio-culturele problemen aan te kaarten.

Uitdagingen die uitgaan van de cijfers en data

Gent is de Vlaamse centrumstad die niet alleen in bevolkingsaantal maar ook in tal van andere aspecten tussen Antwerpen en de rest van de Vlaamse steden ligt. De waarden die de Stadsmonitor voor Gent meet liggen vaak heel dicht bij het gemiddelde van de 13 centrumsteden, met één uitzondering: Gentenaars zijn *zeer* en *steeds meer* tevreden. Dat de perceptie in Gent zo positief is, is een cultuuruiting; daaraan levert de kunstensector elke dag opnieuw, met plezier, zijn bijdrage. Wat ook opvalt is de gelijkenis, zij het op een andere schaal en vanuit een socio-economisch zwakkere positie, met de andere Vlaamse studentenstad, Leuven.

“Het is mooi zo, we zijn goed bezig en met zulke hoge tevredenheidsscores bots je alleen maar tegen een glazen plafond wanneer je het beter wil doen” zou een eenvoudige zelfoverschattende gevolgtrekking uit al deze data kunnen zijn. *Over naar de orde van de dag, kan de traditionele Gentse cultuurprofessional dan zeggen: hoe zit het met het operagebouw? waar en wanneer komt er een grote concert- en theaterzaal met bijhorend budget zodat ook in Gent de grote stukken van Castellucci tot Sidi Larbi Cherkaoui kunnen gezien worden? en hoe gaan we om met het gebrek aan een klassiek cultuurcentrum? ...*

De blik kan ook dieper graven en zich afwenden van de euforie: niet blind blijven voor de grote sociale verschillen; niet nog meer hoger opgeleide jonge florerende twintigers en dertigers verwennen en hen die we nog steeds te weinig bereiken overlaten aan enkele goed werkende sociaal-artistieke organisaties.

De aanwezige creatieve kracht van de Gentse kunst- en cultuursector inzetten om samen, onder elkaar en met andere sectoren, het tij en de trends hier en daar te keren, dat is de uitdaging. Twee valkuilen moeten daarbij vermeden worden. Ten eerste die van de zelfoverschatting, die wel vaker opduikt in kunstenmiddens die de wereld willen veranderen, maar niet beseffen dat hun eigen goede werking en succes hen blind maken voor de zeer beperkte maatschappelijke impact ervan – die net door daadwerkelijk meer in te zetten op verbindingen groter zou kunnen worden. Ten tweede die van de semantische misleiding, waar mooie woorden in beleidsplannen uiteindelijk dode dromen blijken te zijn en een waas van *new speak* communicatie verhult dat het in de daden eigenlijk slechts om meer van hetzelfde gaat. De Gentse kunstensector beseft dat hij in wezen nog maar vrij recent professioneel georganiseerd is en men in het verleden soms wel in die valkuilen is gelopen en blijven hangen. Het is ook al bij al nog niet zo heel lang geleden dat voormalig minister van cultuur Bert Anciaux, met name in de Gentse Vooruit, de maatschappelijke blindheid en het elitarisme van de kunstsector heeft aangeklaagd. Een engagement, hier en later in de individuele aanvraagdossiers, schept verwachtingen en deze niet inlossen is misschien nog teleurstellender dan helemaal niets te beloven.

De Gentse kunstorganisaties engageren zich hierbij om in hun werking en in hun subsidieaanvragen, met hun artistiek kwaliteitsstreven als drijfveer, aan de volgende uitdagingen een invulling proberen te geven:

1. **meer connecties en meer mentale ruimte creëren voor de sociale, demografische en culturele realiteit** van de stad Gent in ieders hoofd en de daden.

- a. Kan het Gentse kunstenveld in zijn geheel en elke speler-met-overvolle-agenda afzonderlijk middelen vrijmaken om uit de cirkel van *déjà entendu* te stappen en ook op dit vlak **een transitie** realiseren? Hier ligt een kans in het landschap om naar analogie met Green Track een **Social Track Gent** op te starten met als prioritair doel het kunstenveld beter te connecteren met diversiteit van de bevolking die het omringt (etnisch cultureel, sociaal, generationeel...). Vooral voor de connectie met de etnisch culturele diversiteit is de *sense of urgency* groot. Zo'n Social Track werkt in duurzaam perspectief met heldere inspanningsverbintenissen inzake bestuurlijk, artistiek en medewerkersbeleid; dat kunnen bijv. verbintenissen voor leerwerktrajecten zijn waarin interne en externe sociale mobiliteit voor mensen die behoren tot de zogenaamde kansengroepen ingebouwd worden.
- b. Kan het Gentse kunstenveld **meer belang hechten aan de functie participatie** dan tot nu toe het geval was, ook in organisaties die andere functies als hoofdopdracht hebben, waarbij de **kunstenaars zelf**, zelfs de grootste en internationaal actieve, zich persoonlijk engageren;
- c. Kan de huidige sterkte van de Gentse (podium)kunstensector, met name **het informeel en formeel samenwerken en delen** ook ingezet worden op bv. het vlak van publieksbereik tussen (sociaal-artistieke 'participatie') organisaties in de rand en (grote culturele 'presentatie') instellingen in het centrum?
- d. Kan de sector zich **(vanuit het centrum) meer concentreren en meer inzetten op plekken waar het nodig is?** Want de kunsten zorgen voor levendigheid, voor een mix van mensen en interesses, voor reflectie, voor het vrijwaren en verbeteren van de publieke ruimte, voor het juiste omgaan met top-down ingrepen vanuit het stadsbestuur, voor de verdediging van cultuur als een basisrecht en voor het prikkelen van verborgen talenten;
- e. kunnen **quota** in meerdere of alle aspecten en functies van de kunstwerking, net als **prijddifferentiatie** en de **Uitpas** meer gebruikt worden als instrumenten voor moeilijk te bereiken doelgroepen ?

2. **meer het onderwijs aanwezig te stellen** in het kunsten-denken en -handelen: wat kan de kunstensector doen om het onderwijs meer armslag te geven? bij onderwijs zit de sleutel, wat heeft de kunstensector erover en eraan te vertellen? hoe kan ook de vormingswerking vanuit de kunsten meer input krijgen?

Interessant vertrekpunt kan het (post-)doctoraal onderzoek aan het KASK / UGent / Hogent / School of Arts zijn, dat vertrekt vanuit een reflectie op het kunstenlandschap en deze verbindt met een artistieke praktijk die diversiteit en stereotiepe beeldvorming aan de kaak stelt (cfr. onderzoek in de kunsten over de kritische waarde van stereotypen als theatertekens en over het activerend potentieel van het injecteren van fictie in de hedendaagse maatschappelijke werkelijkheid).

3. meer bijdragen aan gedetailleerde kennis en data over werking, bereik en participatie, zodat er preciezer kan gedacht, gepland en gehandeld worden.

Functies en disciplines: berg en dal

Waar zijn architectuur en vormgeving?

In de periode 2013-2016 was er in Gent geen enkele organisatie structureel erkend of gesubsidieerd voor architectuur of vormgeving. De voorbije jaren waren er sporadisch projecttoelages voor in Gent gevestigde organisatoren: in 2014-15 voor het project *Expolab* (lezingen en tentoonstellingen) van de vakgroep architectuur & stedenbouw van de UGent, voor de STAM-tentoonstelling *Maquettes. Architectuur op schaal* en voor het Autonoom Gemeentebedrijf Kunsten en Design voor het project *Lightopia / Verlichte Geesten* in het Designmuseum.

Andere architectuur en vormgeving-werkingen die passen in het kunstendecreet zijn een blinde vlek in Gent. Daardoor blijven de werkingen van de vakgroep architectuur & vormgeving enerzijds en die van de musea anderzijds eilanden in het stedelijk kunstenederland.

Voor een stad met een architectuurtraditie die rijkt van eeuwenoude monumenten, over Vooruit en Boekentoren tot de nieuwe Stadshal, die elk jaar het meeste bezoekers heeft op de dag van de architectuur en die een erfgoedverhaal levendig houdt via het Designmuseum, het MIAT en het STAM, lijkt dat niet veel. Dit valt des te meer op wanneer het stadsbestuur evenementieel inzet op vormgeving met het Lichtfestival. Dat gaat blijkbaar aan de kunstwereld voorbij. Toch is Gent geen woestijn op vlak van architectuur en vormgeving. Zeker op vlak van design en van de zogenaamde culturele industrieën zijn er tal van actoren en initiatieven die in Vlaanderen en internationaal hun plek opeisen. Met *Ministry of Makers* bestaat er in die sector ook een overlegplatform.

Wat eigenlijk het meest opvalt is de aansluiting die gemist wordt met wat leeft in de rest van de kunstensector – maar (1) uitzonderingen als Timelab bevestigen de regel en (2) dat geldt ook in de andere richting: vanuit de rest van het kunstenveld naar de sectoren architectuur, vormgeving en beeldende kunst –, zoals de in deze schets verwoorde nood om in te zetten op het verbinden.

Quid audiovisuele en beeldende kunsten?

Net als bij architectuur en vormgeving, lijkt het op basis van de kunstensubsidieaanvragen en -verdeling ook niet erg goed gesteld met de audiovisuele en beeldende kunstorganisaties in Gent. Maar schijn bedriegt: wanneer men het S.M.A.K., dat ook structureel betoelaagd wordt vanuit het kunstendecreet en het Museum D'Hondt Dhaenens (gevestigd in Deinze) meerekent, dan haalt de Gentse regio procentueel ongeveer evenveel middelen voor beeldende kunst uit het kunstendecreet als voor podiumkunsten of muziek.

Behalve het S.M.A.K., waarmee Jan Hoet Gent op de wereldkaart van de beeldende kunsten heeft gezet, zijn er aanzienlijk wat gerenommeerde beeldende kunstenaars actief of mentaal gelinkt aan Gent: Wim Delvoye, Berlinde de Bruyckere, Michael Borremans, Johan Grimonprez, Carl De Keyser, Dirk Braekman, ... Eén van de belangwekkendste Vlaamse private collecties van hedendaagse kunst, de Herbert Foundation, is in Gent gevestigd en sinds kort voor het publiek toegankelijk. Ondanks

het feit dat de stad Gent op haar website 26 galeries vermeldt, zijn er minder dan een handvol die binnen de professionele hedendaagse kunstwereld enige weerklank hebben. Eén van de galeries die naam had, Fortlaan 17, is na 25 jaar gestopt. Nucleo bekommert zich om de atelierwerking in Gent en bouwt die uit tot broedplaats-, springplank- en werkplaatswerking.

Wat eigenlijk het meest opvalt is dat Gent geen grotere aparte werkingen heeft zoals Antwerpen Extra City heeft, Brussel Wiels of Aalst Netwerk. Dat legt wel een erg zware last op de schouders van zowel het S.M.A.K als de drie overige door het kunstendecreet structureel erkende beeldende kunst organisaties: Artefacto, Croxhapox en het aan het KASK verbonden Kiosk. Bovendien lijkt het opzetten van een overleg binnen de beeldende kunsten een lastig karwei, waar het voormalig steunpunt BAM en de stad Gent in het verleden nochtans waardevolle pogingen toe hebben ondernomen.

Binnen de audiovisuele kunsten is het Filmfestival van Gent (Film Fest Gent) met haar 40 jaar rijke geschiedenis een traditie. Het wordt opgemerkt en gewaardeerd dat dit festival de laatste jaren sterker aansluiting zoekt bij de kunsten, en meer in het bijzonder bij de muziek. Het transformeert eigenlijk meer en meer naar een filmmuziekfestival. Daarnaast is er Courtisane, het in Gent en daarbuiten actieve platform voor film, video en allerlei experimenten met nieuwe media, dat structurele kunstensubsidie ontvangt. Courtisanes filmfestival springt het meest in het oog. Eveneens structureel gesubsidieerd is het vertonings- en onderzoeksplatform voor experimentele film OFFOff. Op kunsteducatief vlak is Aifoon actief, werkend rond geluidskunst. Voor kinderen organiseert Circa samen met het Europees Jeugdfilmfestival Ciné Kadee. Daarnaast zet Circa samen met Gentse partners en hetzelfde Europees Jeugdfilmfestival in op de ontwikkeling van een medialab. Het ondersteunt en maakt (jonge) beginnende filmmakers, mapping kunstenaars en visuele kunsten zichtbaar, met als jaarlijks toonmoment o.a. Ciné Privé. De cinefiel komt aan zijn trekken in Gent in filmtheaters of -huizen als Studio Skoop, Sphinx, Film-Plateau en KASKcinema.

Een te klein, maar gedeeld podium

Zoals hieronder ook bij de functie productie zal blijken, is Gent een uitgesproken podiumkunstenstad. Het theaterlandschap is indrukwekkend, ook internationaal. Dat geldt ook voor de dans, zij het dat daar alles op de schouders rust van één groot en één nieuw gezelschap, Les ballets C de la B en Kabinet K. Idem voor muziektheater met LOD Muziektheater. Ook op vlak van kinder- en jeugdtheater telt Gent nationaal en internationaal mee, met onder andere de werking van de Kopergietery, 4Hoog en Studio ORKA.

Het DNA dat de identiteit van het Gentse theater- en dansgebeuren bepaalt, is specifiek. Dat maakt samenwerking met partners uit andere domeinen niet altijd even makkelijk of evident: de 'juiste' weg moet gevonden worden, zodat de artiest zijn of haar eigen(zinnig)heid kan blijven aanhouden. Die internationale en eigenzinnige kracht is anderzijds misschien een sterkte die beter dan tot nu het geval is kan ingezet worden wanneer bruggen naar bv. het onderwijs worden geslagen.

Daarnaast is het delen van kennis én zaken (podia, materialen, ...) een belangrijke troef in dit veld. De Minard, het informeel podium- of zalenoverleg en Green Track zijn daar voorbeelden van. Hier kan zeker inspiratie gevonden worden om ook andere problemen die naar voren zijn gekomen uit de stedelijke cijfer- en data-analyse, aan te pakken.

Niet alles kan opgelost worden met (in)formeel overleg. Meer nog dan een grote zaal ontbreekt er in Gent een groot plateau. Een slimme verbouwing van de opera zou hier soelaas kunnen bieden. Het vinden van een geschikte locatie om te tonen wat er in Gent aan podiumkunsten gemaakt wordt, blijft voor veel producenten een calvarietocht.

Opmerkelijke blinde vlek in het discours van de podiumkunstenorganisaties is de betrokkenheid op Gent als evenementenstad – en met name op de Gentse Feesten. Deze hebben zich de laatste jaren inhoudelijk en kwalitatief verbeterd, maar echte vuur-en-vlam verdedigingen voor het belang en de waarde van deze evenementen zijn er niet te horen bij de artistieke organisaties.

Gent muziekstad

Er is veel muziek in Gent: bijna een derde van alle Vlaamse erkende en structureel gesubsidieerde muziekorganisaties is in Gent gevestigd. Het hele palet is voorhanden:

- jazz: Gent Jazz festival (samen met Jazz Middelheim het belangrijkste jazzfestival van Vlaanderen), De Handelsbeurs en De Bijloke (twee professionele podia die een concertenreeks rond jazz hebben), een tiental jazzcafés, clubs en kleine concertorganisatoren (Opatuur, Hamsessions), Jazz in 't park, het professioneel netwerk JazzLab Series, ensembles als Flat Earth Society, De Beren Gieren, LABtrio, Stuff, ... ;
- opera: met een gegarandeerde aanwezigheid van toonaangevend operarepertoire van Kunsthuis opera ballet Vlaanderen; Kunsthuis en LOD muziektheater zetten bovendien samen hun schouders onder het tweejaarlijkse festival OPERA XXI.
- klassieke muziek: in het muziekcentrum De Bijloke, in de Handelsbeurs concertzaal; tijdens het Festival van Vlaanderen; en met in Gent gevestigde wereldtop als Collegium Vocale naast andere hoge kwaliteit zoals die te vinden is bij B'Rock en Ex Tempore;
- pop en rock: naast de programmatie in Vooruit, Handelsbeurs en Democracy zijn er ook clubs en cafés als Charlatan, Culture Club, Kinky Star, Frontline en werkingen als deze van Trefpunt (die verder reikt dan de organisatie van de Gentse Feesten) of Repetitieruimtes vzw. Democracy is één van de stuwende krachten van de Gentse pop- en rockscene en kiest expliciet en resoluut voor samenwerking en intens overleg met de andere spelers op het culturele veld. Hieruit zijn een aantal structurele partnerships ontstaan die zowel inhoudelijk als logistiek verankerd zijn, zoals in en met Vooruit, Handelsbeurs, Charlatan, de Centrale, Minard, NTGent en KASK. Verder zijn er festivals: het grootschalig rockfestival Boomtown, Ha'fest (meer niche en crossover) en GLIMPS, de showcase voor binnen- en buitenlandse bands, die uitgroeit tot hét sectorgebeuren voor muziek met een pak internationale professionals. GLIMPS is, net als vzw DOK (tijdelijke invulling), De Beloften (Gents Muziekconcours) en Atoomproef (beheer Repetitieruimtes in de Leopoldskazerne) eveneens structureel verbonden met Democracy;
- hedendaagse muziek: van educatieve werkingen als die van Aifoon (die zichzelf meer actief zien op vlak van geluid en luisteren dan op vlak van muziek) en van de onderzoeksinstelling Orpheus Instituut over ensembles als Het Spectra ensemble tot productie- of werkplaatsen als Logos en Hardscore. Ook zijn er de

hedendaagse muziektheater creaties van LOD Muziektheater en van Lucinda Ra (voorheen Silence Fini). Naast de residentiewerking met onder andere 6 componisten, ontwikkelt LOD Muziektheater, samen met KASK, Spectra en Internationale Operastudio Vlaanderen, een werkplaats voor muziektheater. Er is de tweejaarlijkse aanduiding door de stad Gent van een stadscomponist (in het verleden waren dat Peter Vermeersch, Dick van der Harst en An Pierlé; er is geen keuze bekendgemaakt voor 2015-2017) en er zijn concertreeksen (*Ears Wide Open* – Handelsbeurs-De Bijloke) en een festival, zoals *Ear to the Ground* in De Bijloke;

- wereldmuziek, met De Centrale als podium en centrum, maar ook andere podia maken er ruimte voor, zoals Handelsbeurs. Olla Vogala en De Ledebirds zijn in Gent gevestigde interculturele ensembles. Het Istanbul Ekspress Festival, een samenwerking tussen de Centrale en de Handelsbeurs, trekt niet alleen veel bezoekers aan met Turkse origine: er zijn ook artistieke samenwerkingen tussen Turkse en Belgische muzikanten;
- het meer populaire programma voor het grote publiek in Capitole, met onder andere musical;
- muziek voor kinderen in Vooruit, Handelsbeurs, De Bijloke en de Centrale;
- ondersteuning voor (beginnende) artiesten via managementbureaus als Gentlemanagement, KRAAK, Keremos, Rockoko, Wolx en Zephyrus Music;
- een conservatorium dat zijn plaats opeist in het Vlaamse landschap en bekend staat om zijn brede en inclusieve aanpak en cross-overs, zeker wat jazz en pop/rock (afdeling productie) betreft. Het conservatorium heeft een eigen concertzaal (Miry zaal) voor zowel klassieke als hedendaagse muziek.

Bijna alle genres buiten de elektronische muziek zijn in Gent substantieel aanwezig. Dat is een enorme troef. De samenhang tussen die grote diversiteit en het fijnmazig netwerk van podia en muziekinitiatieven kenmerken Gent als muziekstad.

Is deze kwantiteit en kwaliteit voldoende om echt te kunnen spreken van een muziekstad? Ondanks de lijst van hierboven, de UNESCO titel of de cross-over met Film Fest Gent blijft die vraag – voor velen onterecht – hoorbaar. Ook blijft men zich afvragen in de werkgroepen naar aanleiding van deze schets of er niettegenstaande de ruimte die er is voor experiment, wel voldoende diversiteit is en of er echt wel voldoende werkplaatsen zijn.

Hangen de sterktes niet onlosmakelijk samen met de zwaktes? Gent is een kleine stad, mist grote infrastructuur, en mist daardoor evidente aansluiting bij internationale orkesten, muzikanten en groepen. Daarentegen is er een vruchtbaar muziekklimaat in Gent met een zeer behoorlijke dynamiek. Men kan dat inderdaad afwegen tegen het gebrek aan een grote concertzaal of podiumplek; dat is ook gebeurd tijdens de discussie rond het Muziekforum destijds. Maar in Gent is er een openheid onder de muziekorganisatoren en een fundamentele wil tot samenwerken. Het feit dat Democracy geen zaal heeft en overal onderdak vindt bij de bestaande muziekplekken is daar een mooi voorbeeld van; niemand gelooft dat dat zal verdwijnen wanneer Democracy een eigen stek krijgt met de nieuwe rockclub onder het Wintercircus. Net zomin als er iemand is die gelooft dat Democracy dan alle samenwerkingen en co-programma's met andere spelers en op andere plekken volledig zal stopzetten. Ook het gebrek aan internationale aansluiting is relatief: de aanwezigheid van topensembles, de reputatie van het Filmfestival, van Gent Jazz en van het Festival van Vlaanderen / OdeGand, de

dynamiek van het conservatorium en minder opvallende maar niet onbelangrijke zaken als bv. Logos dat binnen zijn niche een internationaal ensemble is, of Glimps dat hét sectorfeest voor professionals is, compenseren dat gebrek.

Anders dan binnen de podiumkunsten is het overleg tussen de Gentse muziekorganisaties nog precair en weinig structureel. Algemeen wordt dat als een belangrijkste eerste opdracht gezien.

Verbindende structuren voor ontwikkeling

Ontwikkeling is de functie van de lange lijn. De eigenzinnigheid van de Gentse kunsten(infra)structuur en -werkingen lijkt op het eerste zicht een handicap, omdat er nauwelijks werkplaatsen zijn zoals die er in andere steden zijn en als zodanig betoelaagd worden. Maar die eigenzinnigheid zorgt ook voor een potentieel aan connecterend vermogen, zowel binnen de eigen werking naar andere functies als naar buiten. Dat potentieel wordt op sommige plekken benut, al is het niet steeds als dusdanig verwoord. Het is wellicht de beste humus voor een sterke kunstenontwikkeling in de stad. Verbindingen waar dan best op ingezet wordt zijn die tussen de functies onderling (meest evident maar niet alleen: ontwikkeling en productie) en tussen de kleine veelal innovatieve en de grote veelal slagkrachtiger structuren.

Volgens de memorie van toelichting bij het kunstendecreet staat ontwikkelen voor innoveren via een permanente zelfreflectie over de eigen artistieke praktijk. "Deze zelfreflectie zet aan tot de ontwikkeling van de artistieke praktijk door nieuwe vormen van betekenis, van productie, beleving, creatie, educatie, participatie, documentatie, communicatie, etc te generen. Voor de kunstenaar betekent dit een traject van levenslang leren en talentontwikkeling. Het proces, het onderzoek en het artistiek experiment primeren op concrete output."

Algemeen kunnen we stellen dat de flexibiliteit van een werkplaats het dichtst aanleunt bij de functie ontwikkeling zoals hier omschreven. De meeste werkplaatsen bevinden of bevonden zich in Brussel (FOam, Constant, Okno, Les Bains, Q02, Nadine, Pianofabriek, Workspace Brussels). In Antwerpen is er de grootste werkplaats WP zimmer, in Genk is er FACC en in Gent is er TIMELAB. Ook veel managementbureaus nemen deze vorm aan binnen het kunstendecreet: daarvan zijn er in Gent vier structureel gesubsidieerd.

Een werkplaats, zoals Timelab, zal met voortschrijdend inzicht, flexibel en onderhevig aan de omgeving én aan de individuele praktijk van een kunstenaar in residentie de nodige ankers leggen met de samenleving als geheel en met andere domeinen en sectoren in het bijzonder. Op deze manier is de werkplaats voortdurend in verandering, onderhevig aan zelfreflectie en innovatief in zowel haar vorm als in resultaten.

Maar iedere andere organisatie die de grenzen opzoekt van één van de bovengenoemde aspecten, doet in die zin dus ook aan ontwikkeling. Zo bieden heel wat structuren vanuit een innovatieve en inclusieve benadering kunstenaars ontwikkelings- en productiekansen. Zij vullen het begrip werkplaats op hun eigen manier in. Vaak is dat, zoals bv. bij Timelab, Action Zoo Humain of de theaterateliers van Kopergieterij een invulling die de functie ontwikkeling met deze van participatie verbindt. Bij de vier structureel erkende sociaal-artistieke werkingen is het net omgekeerd: hoewel hun insteek vooral die van de functie participatie is, zorgt hun structurele aanwezigheid in de Gentse rand ook voor ontwikkelingskansen. Die ontwikkeling vinden veel Gentse kunstenorganisaties essentieel: enkel door bij mensen met een migratie-achtergrond of bij mensen in armoede of ander isolement actief de eigen cultuurproductie te ontwikkelen, zullen deze zin-gevend vorm kunnen geven aan hun aanwezigheid in de stedelijke diverse samenleving. De multidisciplinaire werk- en presentatieplek Gouvernement, met een infrastructuursubsidie ondersteund door de stad, is een hub

voor jonge kunstenaars die er kunnen werken vanuit het principe *try – fail – try again*. Nucleo, begaan met ateliers voor beeldende kunstenaars, zet door de aard van haar werk vooral in op de functie ontwikkeling.

Ook de grote huizen als NTGent en Vooruit incorporeren de ontwikkelingsrol in hun eigen werking. Organisaties als Collegium Vocale, B'Rock, en LOD Muziektheater hebben naast het reeds bestaande initiatief van Les ballets, plannen voor een zomeracademie. Toch kan de aanwezigheid van één *artist-in-residence* in die grote organisaties niet zo maar vergeleken worden met ontwikkelingsmogelijkheden die specifiek hierop gerichte werkingen aan kunstenaars bieden. In tegenstelling tot een logistieke invulling van de ontwikkelingsrol, zijn er organisaties, zoals bijv. CAMPO, die een focus leggen op duurzame trajectontwikkeling: er is speciale aandacht voor de artistieke begeleiding van jonge makers, van de schoolbanken – waar de brug met het kunstonderwijs wordt gemaakt (bv. Mayday Mayday Festival en de Summer School) – tot op de internationale podia. Op die manier laat zo'n organisatie de ontwikkelingsrol organisch evolueren naar andere functies als productie en (internationale) presentatie.

De verschillende vormen van ontwikkeling in de verschillende werkingen benoemen en van daaruit nieuwe verbindingen leggen, is wellicht de grootste uitdaging voor de subsidieaanvragers. De inschatting is dat er daarvan velen zullen zijn, gezien het hoge aantal werkplaatsaanvragen die niet gehonoreerd werden bij de vorige ronde en de expliciete aandacht voor ontwikkeling in het nieuwe kunstendecreet.

Een derde, vanuit het kunstendecreet wat onzichtbare ontwikkelingsstructuur, is die van het hoger kunstonderwijs. De Gentse kunstinstellingen erkennen het elan dat uitgaat van het KASK, het HISK en LUCA; meer nog, zij ervaren dit als een steeds maar sterker wordende factor in het culturele klimaat van de stad, ook al omdat er op school reeds, door de studenten, *cross-overs* en andere *métissages* worden gerealiseerd. Hier is zichtbaar wat het verbluffende effect kan zijn van nieuwe infrastructuren en bekwame en bevlogen directies en leraars. Een voorbeeld van hoe nieuwe verbindingen tot onverhoopte resultaten kunnen leiden, is de grote openheid naar gastdocenten: het kunstonderwijs in Gent lijkt er soms geheel op te draaien. De beste Vlaamse kunstenaars komen in Gent les geven.

Een lans breken voor kunstenaars en hun productie

Tussen een kwaliteitsvolle en vaak internationaal gewaardeerde productiviteit en de aanwezige infrastructuur gaapt een leemte.

Ook hier vormen de contraire aanpak en het wij-gevoel de innovatieve kracht. Niet te onderschatten is de internationale inbedding van heel wat productiewerk, zeker op vlak van podiumkunsten en muziek, en uiteraard ook bij een flink aantal beeldende kunstenaars.

Een verbeterde infrastructuur is de bekroning van de artistieke productiekwaliteit. Infrastructuur consolideert: dat hebben lang geleden de verbouwingen van Vooruit aangetoond en recent herhaalt dat zich met de structurele verbeteringen en toevoegingen van infrastructuur op de Bijlokesite. Die blijvende zorg en aandacht voor infrastructurale verbeteringen is essentieel, net als het tegengaan van verkokering en inkapseling eens de structuren gezet zijn.

De volgende uitdaging voor Gent op dit vlak is ongetwijfeld de samenwerking met De Krook, de restauratie en invulling van het operagebouw en het afwerken van de infrastructuur in de Expeditie. Hoopvol daarbij is de coöperatieve gedachte die binnen nieuwe, ook grote structuren vorm krijgt: van verticale naar horizontale werking, van samenwerking naar *sharing*. Het effect van kleinere infrastructuurverbeteringen in de productiehuizen en plekken mag evenmin onderschat worden.

Daarnaast liggen er ook hier kansen in samenwerking buiten de eigen functie of discipline.

De cijfer- en data-analyses tonen het, de activiteit en mondigheid van organisaties die de productiefunctie centraal stellen ook: het gaat goed met de kunstproductie in Gent. Zeker met deze van de podiumkunsten en muziek, maar ook binnen het sociaal-artistieke. Ook in de beeldende kunsten is er veel productie, al is dat niet op het conto van het kunstendecreet te schrijven. Toch kan men niet stellen dat het op al deze vlakken rijk en verscheiden is: op vlak van dans en muziektheater zijn er zeker sterke en internationaal hoog aangeschreven kunstenaars in Gent aan het werk, maar dat maakt van Gent nog geen dans- of muziektheaterstad met een grote biodiversiteit. Dat hoeft misschien ook niet: Gent is Brussel of Antwerpen niet, en zeker Amsterdam of Londen niet. Vergelijkt men Gent met steden van eenzelfde grootteorde in de buurlanden (Eindhoven in Nederland; Nantes en Strasbourg in Frankrijk; Nottingham, Wolverhampton en Bradford in Engeland; Aken, Wiesbaden en Münster in Duitsland), dan is het meteen duidelijk: Gent is een goed producerende kunst- en cultuurstad. Dé vraag die veel producenten makkelijker beantwoord willen zien is of al het geproduceerde werk een toonplek vindt, vooral dan in Gent, maar natuurlijk ook daarbuiten.

Gent heeft ontwikkelingskansen op vlak van productie doordat het, met de grote gelijkgezindheid zoals die te zien is in de Minardwerking, het informeel podiumoverleg of in Green Track, met out-of-the-box initiatieven en met infrastructurale verbeteringen al heel wat kiemen en troeven heeft om samenwerking te intensifiëren. Die samenwerking en verbindingen moeten er binnen het kunstenveld zijn (over functies en disciplines heen – cfr. het engagement dat de Gentse kunstenuorganisaties hierboven nemen om allemaal te proberen meer bruggen te slaan naar de participatiefunctie, of de

nood aan meer productiemogelijkheden met kunstenaars van niet-westerse origine) maar ook met spelers buiten het veld, bv in het hoger (kunst)onderwijs. De kunst is om daarbij nooit te vergeten dat in de artistieke productie de (individuele) kunstenaar centraal staat.

Een juist gedoseerde presentatie bekomen

Het gaat erg goed met het aanbod in Gent, maar het kan nog een pak beter:

- door de bestaande afstemming en samenwerking op vlak van (podiumkunsten)-presentatie verder uit te bouwen naar een volwaardige *sharing*
- door nieuwe of verbeterde infrastructuur (De Krook, operagebouw, de Expeditie en meer!) daar een nieuw actief onderdeel van te maken
- door met dezelfde inzet en zin voor kwaliteit in te zetten op publieksverbreding naar doelgroepen die nu niet of minder bereikt worden – samenwerking tussen ‘rand’ en ‘centrum’ kan hier zeker nog ontwikkeld worden.

De Gentse presentatieplekken hebben nu reeds een goed vingertoppengevoel voor afstemming en samenwerking. Minard en het informeel podiumoverleg zijn daar een voorbeeld van: deelnemende huizen delen hun planningskalender maanden voor die in druk gaat. Dat overleg creëert een belangrijk wij-gevoel in de podiumkunstensector, waardoor het ook een pak makkelijker is om samen na te denken over een grotere volhoudbaarheid van het kunstenaarsaanbod in Gent en over het daadwerkelijk delen van podia en materialen. Het systeem van de stadsdagen (dagen per jaar dat de stad recht heeft op een zaal als gevolg van infrastructurele steun van de stad) wordt op die manier in Gent erg collegiaal en ter ondersteuning van de kunstenpresentatiefunctie ingevuld. Maar datzelfde podiumoverleg maakt ook iets anders pijnlijk duidelijk: nog steeds, ondanks die samenwerking, krijgt niet iedereen of alles wat interessant is voor Gent de kans om het te tonen.

Deze vorm van culturele voorzieningen is ook het gevolg van het historisch gebrek aan een traditioneel Gents cultuurcentrum en vervangt een duurder en vaak niet sterk geprofileerd *städtische Bühnen* systeem – in Gent weet men heel goed van de nood een deugd te maken.

Niemand in Gent klaagt over lage bezettingscijfers. Samen met de hoge tevredenheid leidt dit tot de vaststelling dat er misschien nog meer ruimte is voor een extra kunstenaarsaanbod in Gent, zelfs al tonen de cijfers dat Gent een stijgend aanbod heeft en het hoogste culturaanbod per 10.000 inwoners kent van Vlaanderen. Die vaststellingen leiden bij slechts enkelen nog naar de oude vraag voor een grote Concertgebouw- of deSingel-achtige theater- en concertzaal. Niet zozeer een grote zaal maar wel een grote scène-infrastructuur ontbreekt inderdaad in het Gentse landschap. Enkel zo (en indien daar dan ook de nodige werkingsmiddelen aan verbonden worden) kan Gent uitgroeien tot een volwaardige kunstestad. Enkel zo ook kan men de waarde van de internationale kunstenaars die in Gent actief zijn volledig lokaal verzilveren. Anderen wijzen op de reële schaalgrootte van Gent en zien Vlaanderen en Brussel als één stadsgebied waarin men zich makkelijk kan verplaatsen naar een andere stad om daar een concert of voorstelling bij te wonen. Tegelijk zou een verbetering van – en meer vrijkomen ervan ook – van het operagebouw al wel enig soelaas kunnen bieden.

Is Gent klaar voor een uitbreiding van het aanbod? Uit de cijferanalyse blijkt dat het kan, zeker wanneer ingezet wordt op publieken die nu nog niet bereikt worden. Dat lijkt ook vanuit maatschappelijk oogpunt juister. Men kan dat geografisch bekijken en meer naar de rand gaan spelen. Of temporeel en meer tijdens de vakanties spelen. Uit de inhoudelijke analyse van de verschillende disciplines blijkt ook dat het vinden van juiste

en voldoende presentatieplekken een hardnekkig probleem blijft in Gent, zeker voor de podiumkunsten en misschien toch ook voor de beeldende kunsten. Dan gaat het niet zo zeer om de grote internationale producties zoals die alleen in deSingel of in het Concertgebouw kunnen staan, maar om waardevolle producties van Gentse kunstenaars en van hun Vlaamse en internationale collega's. Het gaat dan zeker ook om producties die vanuit de (geografische, sociale of culturele) periferie opmars maken. Zoals Minard lang niet voor alles en iedereen een oplossing was, zo zal een (verbeterd en meer vrijgekomen) operagebouw dat ook niet zijn. In essentie gaat het om meer fysieke en meer mentale ruimte vrijmaken om te kunnen tonen wat interessant is aan wie het 'moet' zien, dat is wie het wil zien, wie het wil kunnen zien maar er niet de kans toe heeft en wie verder kan of moet overtuigd worden om het te zien.

Anderzijds is de (vaak verdoken) werkdruk op en in de (podium)kunstenorganisaties erg hoog. Als fiere werkers werkt men in de Gentse organisaties door tot er dan toch een al dan niet gebricoleerde oplossing gevonden wordt, op risico van oververhitting en zelfs ontploffing. Verlangzamen is een van de moeilijkste onderdelen van verduurzamen, zeker wanneer men aangespoord wordt om bv. ook tijdens de vakantiemaanden actief te zijn om zo een nieuwer en breder publiek te bereiken. Daar samen met de kunstenaars een oplossing voor vinden, is een echte uitdaging. Misschien is het wel goed dat men zich in Gent tijdens de zomermaanden, na de Gentse Feesten, ook eens enkele weken goed kan vervelen?

Het grootste gevaar dat aanwezig is, is niets doen: geen keuzes maken en rustig voortdoen. Het Gentse kunstenlandschap vraagt erom dat de dynamiek niet alleen blijft, maar ook ingezet wordt in andere, nieuwe richtingen. Die van de functie participatie. Die van de rand. Die van het onderwijs. Maar ook binnen de sector en functie zelf: die van meer structurele oplossingen voor de presentatieproblematiek van veel producenten.

Nieuwe bruggen voor een sterker uitgebouwd participatielandschap

Ook met de functie participatie gaat het goed in Gent. Zowel grote organisaties als kleine spelers en natuurlijk ook de kunsteducatieve en sociaal-artistieke werkingen en projecten zijn actief op vlak van participatie of wensen ze te versterken. Doordat het nu beschouwd wordt als een aparte functie, worden er ook mogelijkheden geschapen om uit de bestaande verkokering te stappen, zowel binnen het kunstenveld (alsof participatie enkel iets is voor kunsteducatieve organisaties of voor sociaal-artistieke werkingen) als erbuiten (cf. participatiewerkingen binnen het jeugdwerk).

Wanneer de Gentse situatie in detail bekeken wordt, valt het volgende op:

- met Victoria deluxe, Rocsa, Bij' de vieze gasten en Platform-k heeft Gent vier structureel gesubsidieerde sociaal-artistieke werkingen, dat is een derde van alle in Vlaanderen in de periode 2013-2016 gesubsidieerde werkingen. De indruk ontstaat dat dit Gentse gewicht een negatieve impact heeft op het zeer laag aantal goedgekeurde sociaal-artistieke projecten. Deze werkingen zijn allen buurtgericht en situeren zich in de Gentse rand. Zij compenseren voor een deel het gebrek aan voorzieningen van het lokaal cultuurbeleid – in Antwerpen bevinden er zich bv. heel wat cultuurcentra in de rand of in de wijken. Gent heeft niet zo'n netwerk: naast Circa spelen de sociaal-artistieke werkingen hierop in; Zo beschikt Bij' de vieze gasten over een eigen, met EFRO en stedelijke middelen gerenoveerde en uitgebreide theaterinfrastructuur met jaarlijks een 120-tal manifestaties voor ca. 10.000 bezoekers;
- kunsteducatie wordt decretaal verdeeld over organisaties en werkingen binnen kunsten (in Gent: Aifoon en de projectorganisatie Bougie, naast de werkingen van de Vlaamse initiatieven zoals de Kunstbende, Jeugd en Muziek, ...) en organisaties en projecten die gesubsidieerd worden vanuit het jeugdbeleid (Larf, Amusee Vous, Zzmoggh, Kinky Star Jong Geduld, ...);
- huizen zetten zelf sterk in op kunsteducatie, zoals bv. Kopergietry die in theaterateliers wekelijks met een 150 kinderen en jongeren co-creatief aan de slag gaat;
- reguliere huizen staan ook meer en meer open voor de meer sociaal gerichte participatie. Vooruit heeft een ontwikkelingstraject stadsresidenties en werkt samen met tal van de hierboven vermelde werkingen. CAMPO ontwikkelt de participatieve functie vanuit de productiefunctie – dit zorgt voor kruisbestuiving binnen de eigen werking. Festival van Vlaanderen zoekt naar aanknopingspunten met sociale projecten binnen de festivalwerking en werkte zo samen met Ledebirds. NTGent heeft een personeelslid specifiek belast met diversiteit en participatie en zoekt op die manier ook aansluiting met de eigen producties. Dat geldt ook voor Kopergietry-Rabot waar een medewerker zich voltijds bezighoudt met de ontwikkeling van de theaterateliers met kinderen met een migratie-achtergrond. Het KIP werkte met een vijftigtal voetbalsupporters de voetbalopera *U dikke ma* uit vanuit de participatiefunctie;
- Een beperkt aantal organisaties, zoals De Centrale of de kunstenorganisatie Action Zoo Humain, ontwikkelt een praktijk die vertrekt van, en uitdrukkelijk gericht is op, de etnisch culturele diversiteit. Zij reiken samen de hand om een Social Track Gent vorm te geven. Daarnaast is de focus op etnisch-culturele werking en de openheid om met andere organisaties te zoeken naar een

verduurzaming ervan voor de sociaal artistieke werkingen met wortels in de volkswijken van de stad uiteraard ook voor de hand liggend.

- er zijn zeker een hele hoop initiatieven die voor een grote dynamiek en verrijking zorgen, maar die niet systematisch opgelijst zijn: Nerdlab, Fanfare van komen en gaan, 019, de waarheidscommissie van Action Zoo Humain;
- er is een zeer sterk amateurnetwerk, zoals dat elk jaar opnieuw zichtbaar wordt in het Landjuweelgebeuren;
- Verder zijn er ook pop-ups en tijdelijke invullingen/projecten als Binnenweg/De Meubelfabriek – Zwart Wild (Brugse Poort), de Site (Rabot), Dok (Dampoort), De Kerk (Gentbrugge), De Standaardsite (Ledeberg),... stuk voor stuk initiatieven van onderuit, die vertrekken vanuit een noodzaak aan een plek in die buurten.

Ook hier zijn verbindingen de sterkte; meer en andersoortige verbindingen vormen de uitdaging om niet alleen de dynamiek in de wijk of buurt te vatten, maar ook naar buiten te treden, geografisch en inhoudelijk. Toch moet men er zich van bewust zijn dat de werkvormen en methodieken niet altijd even makkelijk 'connecteerbaar' zijn met de bestaande contexten van de reguliere huizen. Eens die lijnen en connecties echt mogelijk worden, kan Gent een grote stap voorwaarts maken.

De methodiekontwikkeling van de sociaal-artistieke werking uit de jaren negentig en 2000 moet *een tweede elan* krijgen om die nieuwe verbindingen te verwezenlijken. Verhoogde kennis- en praktijkdeling kunnen daarin een eerste stap zijn, zodat er ook met respect en vanuit ieders authenticiteit wordt samengewerkt – en niet, om het *bluntly* te stellen, omdat op die manier de grote huizen hun participatiefunctie 'afgedekt' weten. De samenwerking moet dus zeker verder gaan dan het 'kan je bij ons een reeksje, een projectje, een kampje, ... komen doen?' Bovendien kan de kennis- en praktijkdeling best ook meteen zorgen voor een inclusie van de verschillende informele netwerken en kleine initiatieven, ook deze die niet in eerste instantie vanuit een participatiefunctie denken, maar er *en passant* wel resultaten mee halen.

Dat tweede elan kan misschien ook verkregen worden door met de participatiefunctie naar andere domeinen bruggen te slaan. Dit kan door participatie te benaderen met dezelfde transitie-methodieken als bij duurzaamheid en diversiteit. De participatiefunctie sijpelt dan doorheen alle andere functies. Op die manier wordt, samen met andere partners van bij de start anders gekeken naar bijvoorbeeld digitale ontwikkelingen, naar het gebruik van de publieke ruimte of naar de relatie van de kunstensector met het onderwijs.

Reflectie: de contraire kwaliteitsreflex vorm geven

Reflectie als aparte functie in het kunstendecreet: dat is wennen in Gent. De anarchistische volkse aard die de Gentse kunstensector tekent, omschreven we als tegelijk niet cerebraal én visionair. Natuurlijk doen de kunstenuorganisaties niet zomaar wat. De reflectie gebeurt in functie van hun werking. Soms komt die reflectie apart en als zodanig naar buiten via de dramaturgie of publiekswerking. Niet zelden stellen de huizen of kunstscholen hun infrastructuur open voor discussies en debatten. Niet zelden ook engageren organisaties zich in maatschappelijke actie, zoals bv. Green Track of Hart boven Hard.

Ook hier kunnen nog meer en sterker verbindingen met onderwijsinstellingen, onder elkaar en met media een positief effect teweegbrengen.

Er is een Gentse mega-instelling die de reflectiefunctie waarmaakt: de universiteit. Al doet die dat, wat betreft de kunsten, slechts in beperkte mate, bv. voor architectuur en stedelijkheid. De universiteit lijkt op vlak van kunstgeschiedenis of theaterwetenschappen, op enkele uitzonderingen na, niet zulke hoge toppen te scheren, of toch niet zo zichtbaar binnen het kunstenveld. De hogescholen en zeker het hoger kunstonderwijs zijn zeker en vast ook begaan met reflectie, maar de output ervan is evenmin erg zichtbaar. Wie dieper kijkt, vindt er echter sterke onderzoekers in de kunsten, met interessante aanknopingspunten voor verdere wisselwerking tussen kennisinstellingen en de artistieke praktijk. Van de opleiding drama tot de multimediale: heel wat docenten zijn bezig met reflectie. Soms komt zo'n programma ook naar buiten zoals bij de lezingenreeks *Studium Generale* aan de HoGent.

Net als bij de functie ontwikkeling zijn er in Gent nauwelijks kunstenuorganisaties die enkel of hoofdzakelijk rond reflectie georganiseerd zijn. Rekto:verso, met zetel in Gent, wordt gezien als een Antwerpse of Brusselse organisatie en dat vindt niemand erg. Terecht. Courtisane is in Gent gevestigd en actief, maar ook daarbuiten. Zeker voor deze functie is de stedelijke blik verengend. Reflectie vloeit van de ene stad naar de andere, niet nationaal maar mondiaal.

Tegelijk – en dat is een uitdaging voor heel Vlaanderen, vloeit het reflexieve in grote sloten weg uit de *mainstream* media. Dat betekent dat ondanks de grotere interconnectiviteit er een democratisch deficit dreigt dat verder gaat dan een gebrekkige spreiding: er is een verlies aan bescherming van de minder gangbare meningen. Deze een plek geven wordt anno 2015 eenzelfde opdracht als kunst een plek in de samenleving geven. Ook hier: wie verbindt, wie creëert geniale strategieën en oplossingen, wie maakt ook die structuren duurzaam?

Verbinden en verbouwen

Verbin'den, (verbond, h. verbonden) (overg.) 1. (...), —(van abstracte zaken) in (logische) samenhang brengen, aan elkaar koppelen (...) –2. (fig.) door een fig. band verenigen of bevestigen; –3. in de geest, de gedachte doen samengaan

Verbou'wen (verbouwde, h. verbouwd) (overg.) 1. als gewas voor verbruik kweken, telen; –2. anders van bouw maken, anders bouwen

Verbinden of, in het Gents, connecteren. Dat is het sleutelwoord van het tweede deel van deze landschapsschets, tot stand gekomen door introspectie van een zestigtal actoren uit het kunstenveld.

Verbinden lijkt op samenwerken. Het is pas makkelijk realiseerbaar wanneer de eigen positie duidelijk afgelijnd is. Deze landschapstekening, gemaakt als gevolg van het decretaal criterium positiebepaling en samenwerken, komt dus uit bij een begrip dat daartussen ligt.

Verbinden is de sleutel gebleken tot enkele succesverhalen uit de Gentse kunstensector:

- het delen van podia;
- het effectief bereiken van meer duurzaamheid door Green Track;
- het verbinden van mensen, buurten en kunst via het sociaal-artistiek werk en
- het verbinden van eigen talent en werkingen met dat van geestesgenoten in binnen- en buitenland.

Andere successen zijn meer het gevolg van **historische en structurele gegevens**: de universiteit en de hogescholen die zorgen voor een massale instroom van jonge nieuwsgierige kunstmakers en cultuurliefhebbers, infrastructuur zoals die van Vooruit en – recenter – van de bijlokesite, en ook, zonder twijfel, de eigen Gentse contraire, innovatieve, creatieve en vreugdevolle ingesteldheid. In Gent werd en wordt er op die manier **gebouwd aan een steeds betere stad en ook aan een steeds betere kunst en cultuur. Dat (ver)bouwen mag verdergaan: de Gentse kunstensector heeft meer te bieden dan het nu kan presenteren.**

De sessies waar het grootste deel van de Gentse kunstenuorganisaties actief aan deelgenomen heeft, toonden ook de noodzaak tot continue zelfbevraging aan. Het initiatief dat genomen werd om iedereen bij deze schets te betrekken en om samen de Gentse realiteit vanuit een breder perspectief dan het zijne of hare te bekijken en te bevragen, wordt sterk gewaardeerd en is voor velen voor herhaling vatbaar. Zelfoverschatting, zeker wanneer je kan uitpakken met goede tot zelfs uitstekende scores, blijft een gevaar. Een grote discrepantie tussen wat gezegd en geschreven wordt en dagelijks uitgevoerd wordt, ook.

Deze landschapsschets, bedoeld voor kunstenuorganisaties als achtergrond voor hun subsidieaanvraag, nodigt de organisaties dan ook vooral uit om – bewust van het risico op zelfoverschatting maar met de branie die ze gewend zijn - verder te bouwen aan hun kunststad en om zich te verbinden aan nog meer dan ze tot nu doen. Door hun kwaliteitseisen te behouden of zelfs te versterken kunnen ze op die

manier ook hun bijdrage verhogen aan de maatschappelijke uitdagingen waar hun stad voor staat. Zo zullen ze, ondanks de hoge tevredenheidscijfers, nog meer respect afdwingen bij de Gentse bevolking en zullen ze blijven zorgen voor de uitstraling van Gent als broeihaard van kennis en cultuur, of juister: van maatschappelijke innovatie en actuele kunst.

Bijlage - Reflectie van Delphine Hesters op de ontwerptekst van de landschapsschets

De landschapstekening wijst op een aantal onvermijdelijke blinde vlekken. Zij zijn het gevolg van de uitgangspunten van deze oefening, die ik met veel plezier als een relatieve buitenstaander vanuit het Kunstenpunt heb gevolgd.

- het kunstendecreet en nieuwe structurele ronde als achtergrond
- de focus op vooral structureel gesubsidieerden
- de landschapstekening als instrument voor positionering
- de focus op functies en disciplines
- de stad als natuurlijke eenheid om over een kunstenlandschap te spreken.

1.

Het beeld dat van de Gentse kunstwereld naar voor komt in de ontwerptekst geeft een beperkt beeld – het ziet eruit alsof die vooral bestaat uit door Vlaanderen structureel gesubsidieerde kunstorganisaties, al zijn er uitzonderingen, o.a. bij muziek (verwijzing naar muziekcafés), bij beeldende kunst (galeries) en bij participatie (ook andere type ‘niet kunst’-spelers.). De gesprekspartners hier aanwezig hebben het vooral over zichzelf gehad en minder over het Gentse kunstenlandschap als geheel. Hier heeft de stad als een natuurlijke eenheid het toch niet gehaald van de Vlaamse kunstenlandschap-reflex.

Waar zitten de projectspelers, de spontane collectiefjes en individuele kunstenaars uit het professionele kunstenveld? Waar zitten alle andere artistieke en creatieve actoren die primair lokaal opereren en niet op Vlaams niveau? Waar zitten al die spelers uit de andere sectoren en beleidsdomeinen (onderwijs, economie, sociale...) die ook met artistieke processen en projecten bezig zijn? Ze zijn er ongetwijfeld. Breng ze mee in kaart!

Betekent dit ‘vergeten’ dat er nog erg weinig samengewerkt wordt met deze andere types spelers, door de Gentse structureel gesubsidieerden?

2.

De tekst geeft geen zicht op de dynamiek die het stedelijk cultuurbeleid (niet) teweeg brengt.

Wat betekent de stad en het lokaal bestuur en wat wil de sector dat het betekent voor de kunsten?

Niet enkel het vernieuwde Kunstendecreet geeft een nieuwe beleidscontext waartoe de kunstenspelers zich moeten verhouden, maar ook het veranderende lokale cultuurbeleid doet dat. De provinciale bevoegdheid voor cultuur wordt geschrapt en het gesprek over het complementair cultuurbeleid wordt opnieuw gevoerd. Bovendien verliest Vlaanderen grip op het lokale cultuurbeleid: gemeenten moeten geen afzonderlijke cultuurbeleidsplannen meer schrijven en de Vlaamse middelen die vroeger expliciet voor cultuur bestemd waren, verdwijnen in het Gemeentefonds zonder oormerk.

Het is nu aan de kunstspelers zelf om met een collectief plan te komen om de lokale politici en belangrijke pionnen in andere beleidsdomeinen dichtbij te houden en te enthousiasmeren voor kunst. Om offers-you-can't-refuse te gaan formuleren, zodat cultuur hoog op de agenda komt/blijft. Het is simpelweg levensnoodzakelijk dat tussen de kunstspelers in Gent de komende tijd ook hier samenwerking gerealiseerd wordt.

3.

Door de focus op positionering van organisaties binnen een ruimer veld, blijven een aantal belangrijke thema's die zich binnen de organisaties afspelen buiten beeld. Het gaat dan niet om individuele verhalen, maar om ruimere tendensen in het veld.

a. De zorg voor kunstenaars komt in de tekst nauwelijks of niet aan bod. Veel structureel gesubsidieerden zijn organisaties van en voor kunstenaars, o.a. gezelschappen. Het gaat dus niet om een polarisering tussen kunstenaars enerzijds en organisaties anderzijds. Wel om een bijzonder aandachtspunt: zorg voor *project-based* opererende of zelfstandige makers, performers, kunstenaars.

Wat met de vaststellingen (in podiumkunstentermen) dat coproductiebedragen stelselmatig dalen, dat er meer & meer all-in deals over coproductie, residentie, uitkoopsommen gemaakt worden die nadelig zijn voor de kunstenaars, wat met de onnodige exclusiviteiten, wat met fenomenen als tweewekelijks residentie-hoppen etc.? Elke organisatie doet naar eigen vermogen wat mogelijk is, maar het overall plaatje aan de kant van de kunstenaars ziet er niet mooi uit tegenwoordig.

Er is nood aan een collectieve denkoefening over hoe de positie van de kunstenaars verbeterd kan worden, over hoe samen meer zorg en verantwoordelijkheid op te nemen. Misschien is Gent/de stad niet het meest evidente niveau om hierover te spreken, maar het kan alvast de oefening waard zijn. En voorstellen opleveren voor heel Vlaanderen?

b. De zorg voor personeel is ook een aandachtspunt. De permanente en groter wordende druk op de budgetten van organisaties, de sterke competitie tussen de organisaties onderling en het feit dat de competitie door de spelers zelf erg kwantitatief ingevuld wordt (méér doen, méér zichtbaarheid, méér activiteiten, méér kunstenaars op het programma...), zorgt voor enorme druk op het personeel in de organisaties.

De grote druk vertaalt zich in verlies aan kwaliteit – kwaliteit in omgaan met mensen en onvermijdelijk ook artistieke kwaliteit. De waarden die de kunsten zeggen uit te dragen staan vaak haaks op de manier waarop we ons organiseren. Ook daarover nood aan overleg.

Bijlage - Reflectie van Katrien Laporte op de ontwerptekst van de landschapsschets

Er wordt mij gevraagd niet alleen vormgeving en architectuur, maar ook de audiovisuele en beeldende kunsten te behandelen. In verhouding komen deze sectoren er wat stiefmoederlijk uit in dit document. Ik heb collega Philippe van Cauteren van het SMAK proberen hiervoor mee in te zetten, maar hij opent momenteel als curator het paviljoen van Irak op de Biënnale van Venetië. Dat op zich is al een statement.

Uit de geschetste analyse is het duidelijk dat Gent een cultuurstad is met het hoogste culturaanbod in Vlaanderen en met een hoger aanbod en grotere participatiegraad dan gelijkaardige steden in de ons omringende landen. Bovendien met een erg grote internationale output. Alleen zijn we op dat domein onvoldoende in staat om het principe van reciprociteit toe te passen... m.a.w. kunnen wij de buitenlandse equivalenten van de Platels, de Borremansen, de Simonsen, de Van Severens, de Robbrechtsen, ontvangen en presenteren in Gent? Trekt de Stad Gent voldoende de internationale kaart ?

Sharen, delen, verbinden, verknopen, clusters zijn hier de sleutelbegrippen.

Ik hou dan ook graag een pleidooi om de landschapstekening niet louter vanuit de kunstenhoek te bekijken maar verbindingen te maken in eerste instantie met cultureel erfgoed, van waaruit ik nu opereer, maar zeker ook met domeinen innovatie en economie, onderzoek en onderwijs, welzijn, stadsontwikkeling, toerisme e.a. ...

Het is niet omdat er geen organisaties vormgeving/design en architectuur binnen het huidige kunstendecreet structureel erkend zijn dat dit wil zeggen dat Gent op dat vlak niet aanwezig is. Veel van de initiatieven opereren binnen het kunstendecreet, maar vooral erbuiten. Design Vlaanderen wordt gesubsidieerd vanuit economie. Logisch, architectuur en vormgeving zijn disciplines bij uitstek die verder rijken dan het culturele.

Niet alleen beschikt Gent over het enige dus unieke designmuseum dat Vlaanderen (zelfs België) rijk is. Sinds kort is er ook een Design Platform, *Ministry of Makers*, opgericht vanuit de diensten Economie van stad en provincie en vanuit KASK . De stad zal ook een design incubator opstarten. Er is Dift, de Invasie, Onbetaalbaar, Timelab, Ouverture, initiatieven van Hogeschool en Ugent, die de voorbije jaren regelmatig beroep konden doen op projectmiddelen of ontwikkelingsgerichte beurzen. Ik denk aan Fien Muller, DAMN magazine, Ugent Architectuur en Stedenbouw die regelmatig middelen aanvragen en krijgen, De Vylde etc... Op Vlaams niveau is er uiteraard Design Vlaanderen dat in de toekomst een meer actieve samenwerking met het museum zal hebben.

Dit is dus een pleidooi om buiten de muren van het kunstenveld te kijken. **De kracht van de kunsten zal er in de toekomst in liggen dat het zich verbindt met andere sectoren en andere beleidsdomeinen.**

Maar ook omgekeerd, vanuit het culturele erfgoed. Een (design)museum anno 2015 kan al lang niet alleen meer over de vier ICOM-basisfuncties van een museum gaan, nl. verzamelen, behouden, bestuderen/onderzoeken en ontsluiten/tonen. Evenmin kan het een waardenvrije l'art pour l'art instelling zijn. Het moet midden in het leven staan, met

designers en kunstenaars, tussen onderwijs en galeries, tussen economie en cultuur, tussen lokaal en internationaal, tussen gevestigd en beginnend en in dialoog met eenieder uit het brede artistieke veld.

Een museum kan vanuit een rijke collectie en een diepe historische kennis een unieke bijdrage leveren voor cultuur, economie en onderwijs. De geheel eigen expertise van een erfgoedinstelling laat toe om met enige kritische reflectie en afstand het actuele gebeuren te volgen, te tonen, te kaderen en te evalueren. Dit gebeurt steeds met het oog op een internationale context.

Het begrip design is veel breder geworden, heeft nieuwe dimensies gekregen, multilayered: social design, ecodesign, service design thinking. Het zoekt de grenzen op met andere disciplines, het is trans- en interdisciplinair, en heeft raakvlakken met beeldende kunsten, fotografie ... Het is intersectoraal (economie, onderwijs), het is bij uitstek internationaal, het vraagt een nieuwe curationale aanpak, het werkt samen en meer in relatie met de media, het treedt buiten zijn muren. Participatie wordt ook in het erfgoedveld belangrijker: het narratieve, story telling, questioning the imaginary...

We hebben de mond vol van **de creatieve industrieën**. Een studie uit 2011 door de dienst economie met medewerking van departement cultuur toonde het al aan: Gent scoort beter dan het Vlaamse en internationale niveau op vlak van tewerkstelling en toegevoegde waarde. Neem dit mee op in de nota. Ook stedenconsulent Charles Landry gaf in die zin al aanbevelingen: Gent is rijk aan gesubsidieerde cultuur maar mag de link met de creatieve industrie nog meer aanhalen.

Architectuur is altijd het zwakke broertje van de kunsten geweest: slechts 1% van het kunstenbudget gaat naar architectuur en vormgeving. Gent wordt intussen wel geroemd omwille van de goede integratie van hedendaagse architectuur in een historisch kader, was tot voor kort de enige stad die een eigen architectuurdienst had en plaatst een stadsbouwmeester op de agenda, op een ogenblik dat Vlaanderen en Antwerpen hem afschaffen.

Gent heeft een bijzonder sterke vakgroep architectuur en stedenbouw, die een stuk de aansluiting op het praktijkveld en het kunstenveld mist.

Gent trekt op de Dag van de Architectuur meer bezoekers dan andere steden in Vlaanderen en het is wellicht de enige stad in Vlaanderen waar de bouw van een Stadshal tussen Unesco werelderfgoed Het Belfort en Stadshuis überhaupt kon. Bij de opening in 2012 verguisd in Gent zelf maar tegelijk gelauwerd op de Architectuur Biënnale van Venetië, met steun van internationale kunstensubsidies overigens.

Gent is ook de thuisbasis van internationaal gerenommeerde architecten als Robbrecht en Daem, De Vylder Vynck Tailleux (Biënnale Venetië en onlangs expo in Zurich), Marie-Josée van Hee, EVR architecten, De Smet Vermeulen en vele anderen...

Ook in grafische vormgeving en illustratie scoort Gent sterk : Dooreman, Randoald Sabbe, Pjotr, Kris de Mey, Luc Derycke, Gerda Dendooven. En dan is er nog Muller-van

Severen? Designer van het jaar en prijs van de Vlaamse Gemeenschap vormgeving in 2014.

Ook in textieldesign is in Gent al enkele decennia toonaangevend: Martine Gyselbrecht, Els Huygelen, Francine Vander Biest, Marie Mees, Catherine Biasino.

Het is waar: Gent heeft uitstekende opleidingen op deze vlakken.

Met betrekking tot erfgoed is de **vraag hoe de kunsten en het cultureel erfgoed elkaar beter kunnen leren kennen en zich meer en beter kunnen verbinden.**

Is het STAM minder stadsmuseum omdat het ook kunstenaars als Ives Maes, Filip Berte of fotografen als Carl de Keyzer en nu binnenkort Sanne de Wilde presenteert? Is het Guislain museum minder een cultureel erfgoed organisatie omdat het de vroege tekeningen van Gert Dooreman toont? Wat is het Design museum nu juist en hoe kan het zich in de toekomst meer verhouden tot de creatieve economieën? Het SMAK heeft al jaren zowel middelen uit het kunstendecreet als uit het erfgoeddecreet. Is het SMAK minder of meer dan het Muhka een Vlaamse instelling? Wat met het klassieke model van het Museum voor Schone Kunsten dat nu ook de actuele toer opgaat? En wat is dat sympathieke Huis van Alijn nu eigenlijk...

What's in a name? in een categorie, in een discipline in een werkvorm?

Ik lees bv. dat er in Gent weinig **werkplaatsen** zijn, maar als er één stad is die kansen biedt aan jonge kunstenaars in welke categorie, discipline of schaal of aard van instelling ook, dan is het toch wel in Gent zeker. Ook op vlak van design leeft in Gent het experiment sterker dan in andere grote steden. Gent is "alternatiever" inzake design dan Antwerpen en zeker dan Brussel.

Opnieuw een pleidooi dus, om breder te denken, te verbinden, en vooral **het grotere plaatje** te maken.

Hoe zit de **beeldende kunst** scène in Gent in elkaar?

In het verleden vonden reeds verschillende pogingen plaats om deze sector slagkrachtiger te maken.

- In de beeldende kunst scène in Gent zijn heel diverse functies wel present maar men slaagt er niet in om in dit lokale netwerk een meerwaarde te creëren en om dit potentieel van een scène ook te communiceren ("we hebben eigenlijk alles in huis maar de verbindingen ontbreken").
- Er is te weinig transparantie: de lange termijn plannen zijn niet echt bekend en er is onvoldoende systematische en formeel overleg rond de planning van activiteiten. Er heerst een gevoel van concurrentie, de sector is voor een groot deel nog onder gefinancierd en vele initiatieven zijn nog relatief jong. Organisaties zijn daardoor erg op zichzelf gericht en timmeren nog volop aan hun

plaats in het veld. Daardoor is er tot nu toe weinig tijd en ruimte geweest om aan onderlinge synergie te werken.

Dit was de analyse in 2011... staan we intussen verder?

Ik vermeld toch ook nog graag even dat Gent altijd een actieve en succesvolle rol gespeeld heeft in het domein **Kunst in de publieke ruimte**

Gent heeft steeds een belangrijke rol gespeeld in die **audiovisuele cultuur**. Aan vertonerszijde zijn er één multiplex, twee arthousebioscopen (Studio Scoop en Sphinx), aangevuld met meer recente initiatieven rond auteurscinema zoals KASKcinema en Filmplateau en Art Cinema OFFoff voor experimenteel werk. Gent huisvest het belangrijkste filmfestival in Vlaanderen dat ook aandacht heeft voor de cinema van morgen door de samenwerking met Vooruit (Almost Cinema). Daarnaast vertoont ook het festival Courtisane meer experimenteel werk. Het audiovisuele is vandaag echter alomtegenwoordig, ook in andere disciplines en dus ook in andere cultuurhuizen zoals S.M.A.K., NTGent, Huis van Alijn, STAM, Guislain enz.

Ook aan productiezijde is Gent zeer actief; verschillende productiehuisen en filmmakers opereren vanuit Gent of zijn uit Gent afkomstig, zoals Provoost, Menuet, A Private View en Lumière; of zoals Raoul Servais, Nic Balthazar, Christophe Van Rompaey, Felix Van Groeningen, Kadir Balci ... Verschillende series en films worden hier gedraaid. Gent trekt ook het audiovisueel talent van morgen aan door hogescholen als KASK en LUCA; Universiteit Gent heeft een dynamische afdeling filmstudies.

Binnenkort opent de Waalse Krook, gericht op onze digitale toekomst: de nieuwe bibliotheek die zich nadrukkelijk als 21ste-eeuws profileert zal een multimediaal centrum rond informatie, kennis en cultuur zijn. Daarnaast openen de UGent en i-minds het multimediacentrum waar nieuwe multimediale toepassingen die onderzoekers en creatieve bedrijven bedenken getest en gepresenteerd zullen worden.

Het steunpunt BAM ging enkele jaren geleden op zoek naar een strategisch samenwerkingsmodel zoals die er zijn in andere steden (Kortrijk Buda, Brugge Lumière en Co, Limburg C-Mine etc, ...) maar vond vooralsnog geen groter plan. Iedereen werkt wel informeel met iedereen samen... maar niets werd structureel vastgelegd. Ook hier: het belang van clusteren. Uitgangspunt van BAM was dat er veel meer zou kunnen samengewerkt worden qua infrastructuur, publieksbereik, concentratie van middelen zodat een veelkantige audiovisuele werking in Gent kan behouden blijven en/of versterkt kan worden. Samenwerken kan als een strategische keuze naar voor geschoven worden, ook in functie van de komst van de Krook, het VIAA en de algehele verschuiving van beeldcultuur naar digitale dragers, distributie en consumptie.

Conclusie : het Belang van clusteren en structurele samenwerking

Gent profileert zich als scheppende en **creatieve stad** en wil een aantrekkingspool zijn voor kunstenaars, creatievelingen en creatieve bedrijven. Daarvoor is er een mix van ingrediënten nodig zoals een positieve sfeer voor scheppende activiteiten, openheid voor innovatie, een stimulerend klimaat voor creatief ondernemen, onderzoek en onderwijs van hoog niveau en ten slotte zichtbaarheid en (internationale) uitstraling

Ik pleit er dus voor om breed te kijken en te wandelen en handelen. De kracht van de kunsten zal er in de toekomst in liggen dat ze zich niet alleen intern maar met andere sectoren en andere beleidsdomeinen verbinden, zonder zich protectionistisch en beschermend op te stellen.

Structurele partnerships worden belangrijker, op het vlak van productie, presentatie, reflectie, publieksparticipatie en het bereiken van nieuwe publieken en niet onbelangrijk de steeds maar toenemende nieuwe inwoners in de stad. Voor dit laatste hebben wij overigens een uitstekende partner in de Centrale die met ons de goede praktijken op dit vlak kan delen.

Bijlage - Reflectie van Arne Sierens op de ontwerp tekst van de landschapsschets

Twee punten

Bruno Verbergt breekt in zijn analyse heel duidelijk de lans voor ons kunstenaars en duidt voortdurend op de ongelukkige breuk tussen ons werk en de plekken die we daarvoor nodig hebben.

Wat mij heel veel plezier doet, is dat hij - in tegenstelling tot wat bepaalde overheden en politici beweren - benadrukt dat er nog een heel grote groei mogelijk is qua publiek in onze stad.

Hij wijst er op dat er in Gent heel veel gebeurd is en geïnvesteerd werd op vlak van infrastructuur maar eigenlijk alles nog veel verder moet gaan: er is gewoon weinig ruimte en alles zit daardoor serieus vast.

Naast het belang van - zoals de tekst stelt - van de 'positionering en samenwerking' tussen alle organisaties die met cultuur bezig zijn, gaan we toch samen bij de overheden moeten gaan pleiten om meer scène-infrastructuur te maken net om meer mensen ons werk te laten zien. Ik merk constant: die honger is er aan beide kanten, zowel bij artiesten en publiek.

Als theatermaker wringt er in mij iets enorms.

30 % van de Gentse bevolking is van niet-Belgische afkomst, de sociaal-artistieke sector zoals Victoria deluxe concentreert zich daar op. In de Centrale en Bij' de Vieze gasten zien we heel wat muziekgroepen van die gemeenschappen, er wordt dus in deze stad flink wat gedaan... Maar ik zie weinig van die mensen in onze - sorry - redelijk witte blanke theaterhuizen, heel beperkt in de zaal, zeker dus geen derde en ook bijna nooit op onze scène.

Samenwerking tussen huizen is belangrijk, maar belangrijk is dat je in die samenwerking iets aangaat dat je eigen werk overstijgt, dat je iets maakt dat je alleen niet maakt.

Eigenlijk vind ik dat we nu nog verder moeten gaan en er dringend nood is om die andere cultuurgroepen mee te trekken in ons werk, dat er producties moeten worden gemaakt met de leefwerelden en de ervaringen van die mensen. Er zitten weinig acteurs en actrices bij maar laat ons ze zoeken, laat ons ruimte pakken om ze op te leiden, op hun manier hun gang te laten gaan en hun verhalen naar boven te brengen. Via onderwijs kan, maar het loopt wel lastig, het is beter dat we als theatermakers dat op ons nemen en hun talenten laten groeien en ze eens uit de marge te laten stappen en in het centrum zetten.

Bijlage - Reflectie van Wim Wabbes op de ontwerptekst van de landschapsschets

Het goed gaat met de presentatiefunctie in Gent, zo staat er bij aanvang in de tekst. In Gent zijn er ongeveer 20 organisaties die door de overheid binnen het kunstendecreet structureel gesubsidieerd zijn en die een presentatiefunctie hebben. 12 van hen beschikken over een of meerdere podia. Uit nog andere cijfers blijkt dat Gent het grootste cultuuraanbod per inwoner van Vlaanderen heeft en dat ongeveer 65% van de Gentenaars het afgelopen jaar een podiumvoorstelling bezochten.

De sfeer tussen die presentatieplekken en -partners is goed. Er is openheid en vaak wordt er samengewerkt of worden er afspraken gemaakt. Aan de podiumkunstenkant is er overleg over de planning van dit aanbod. De muzieksector mist dit, en kan dit in feite ook best gebruiken. Dat is een werkpunt.

Ik vind echter dat het aanbod niet alleen wordt gekenmerkt door veelheid maar ook door rijkdom. Er is een heel divers aanbod. Van kleine experimentele voorstellingen of concerten, tot middelgrote en grotere. Voor het muziekaanbod in deze stad vind ik dat zelf exemplarisch. Er is een heel netwerk aan clubs/cafés met kleine podia waar experiment of eerste stappen hun plek vinden, er zijn behoorlijk wat middelgrote zalen met capaciteit van 200 tot 500, ook al is het wintercircus als zaal die enkel voor pop/rock kan gebruikt een welkome aanvulling; en dan zijn er de zalen met grotere capaciteit tot 1200. Maar ik heb het dan vooral over alle genres die daarin gepresenteerd worden of het nu rock/pop, klassiek, jazz of wereldmuziek is in al zijn diversiteit van *underground* tot populair. Dat maakt dat er een behoorlijke dynamiek kan gecreëerd worden binnen dat veld. Voor de podiumkunsten vermoed ik dat dit ook wel het geval is, ook al is daar een gebrek aan een zaal met een groot plateau. Hopelijk kan de opera als er inderdaad werk wordt gemaakt van een grotere receptieve beschikbaarheid van dat plateau, daar een oplossing voor bieden.

Er blijft bij sommige grote spelers nog steeds die wens voor een echt groot hedendaags uitgerust podium dat internationale gezelschappen of ensembles kan uitnodigen. Ondertussen denk dat ik die vraag ons niet meer verdeelt, dat we die wens in ons achterhoofd opgeborgen hebben en er andere prioriteiten zijn die onze aandacht vragen.

In de tekst wordt er even opgeworpen of Gent klaar is voor een uitbreiding van het aanbod. Er zijn nog steeds gezelschappen die in Gent geen podium vinden en er is het gebrek aan een cultuurcentrum dat maar voor een deel wordt ondervangen door de stadsdagen, door de functie van Minard en door wat Circa moedig op touw zet. Er zijn inderdaad de vakantieperiodes die nog niet volledig zijn ingevuld. Er zitten wel een paar rustpunten in het seizoen. Na de Gentse Feesten valt deze stad stil. Eindelijk een moment dat je je nog eens kan vervelen. Ik weet niet of het de bedoeling is dat we die gaten opvullen. Ik kom uit een huis – Vooruit – waar we meer dan 1000 activiteiten (dus niet enkel voorstellingen) op een jaar organiseerden en waar boven ieder bureau de spreuk Less is More hing en we er nooit in slaagden om die kreet inhoud te geven. Ook de plek waar ik nu werk kan net de *workload* aan waarmee ik en mij collega het team opzadelen. En ik ken er nog wel een paar die steeds op het tandvlees zitten. Ik voel er meer en meer voor om die therapeutische dooie momenten te houden en heb een beter gevoel bij wat volgt over die paragraaf als gaat over verlang- en verduurzamen en een oplossing te bieden voor de stress en de *burnout* fenomenen die ons omringen.

Niettegenstaande het grote en rijke aanbod en het geluk dat we hebben dat er veel publiek is dat daar wenst op in te gaan is dit presentatieverhaal niet alles zaligmakend.

Het aanbod concentreert zich bijna volledig binnen de 19de eeuwse rand (ik weet dat de vraag over de uitbreiding van het aanbod ook die richting uitging; alleen is het de vraag of het over meer aanbod gaat, en niet over ander of beter gespreid). We geraken hoe dan ook niet makkelijk over die barrière en we bereiken ook niet de mensen die buiten die rand wonen. We hebben het geluk dat er in deze stad vier sociaal-artistieke organisaties aan de slag zijn en er voldoende expertise is om ons bij dit aandachtspunt te helpen. Er zijn ook andere organisaties die binnen hun werking expertise hebben opgebouwd zoals De Centrale, Vooruit of Campo. Het heil moet ook niet van hen komen maar van onszelf. Ik denk dat de overtuiging er nog niet volledig is dat we daar écht werk moeten van maken. Ik geloof anderzijds wel dat de creativiteit er is om daar een antwoord op te bieden.

Het samenwerken met onderwijs en werken rond kansarmoede biedt een gelijkaardige uitdaging.

Ik kan me volledig vinden in de laatste paragraaf van de analyse. Het grootste gevaar is niets doen, rustig voortdoen en geen keuzes maken en ons zelfgenoegzaam af en toe eens op de borst kloppen. Laten we daar waakzaam voor blijven en alert omgaan met de uitdagingen die in deze landschapstekening worden opgesomd.

Bijlage - Reflectie van Dominique Willaert op de ontwerptekst van de landschapsschets

Wanneer we het over het begrip participatie binnen de kunst- en cultuurwerkveld hebben, is het misschien zinvol om samen op zoek te gaan hoe we dit containerbegrip willen definiëren. Ik wil zelf graag een kleine voorzet geven, maar het is aan het brede werkveld zelf om de definitie te verfijnen en te vervolledigen.

Participatie binnen ons werkveld kan betekenen dat:

- = een zo gediversifieerd mogelijke groep bewoners of burgers toegang krijgt tot het heel gelaagde kunst- en cultuuraanbod in onze stad en er slimme inspanningen gebeuren om een zo divers mogelijk publiek op ons aanbod te betrekken.
- = de burgers zelf de kans krijgen en grijpen om actor te worden in het kunst- en cultuur gebeuren. Burgers beoefenen als muzikant, speler, circusartiest, tekenaar, schilder hun kunsten en gaan telkens op zoek hoe ze dit kunnen delen met een publiek.
- = de inwoners van deze stad verlangen om vanuit heel diverse leefwerelden en lijfstijlen zich te kunnen identificeren met wat er geprogrammeerd of getoond wordt. De super-diverse bevolkingsgroepen in Gent willen zich elk op hun manier (en soms gedeeld) kunnen identificeren met de thema's, inhoud en vormtalen die we binnen ons werk hanteren.
- = mensen met andere en diverse achtergronden (zowel qua afkomst, opleidingsniveau, smaken en stijlen) volwaardig medewerker willen worden in één van de Gentse kunst- en cultuurorganisaties en/of lid willen worden van één van de vele bestuursorganen.
- = veel burgers over bijzondere vormen van kennis en expertise beschikken die ze willen inzetbaar maken in ons werkveld.

Tot hier deze voorzet. Aan jullie, aan elke cultuuractor en burger om verder na te denken wat we onder het begrip 'participeren' willen verstaan. Mag ik nog suggereren dat participeren iets wederkerigs veronderstelt? Het is een beweging die in twee of zelfs meerdere richtingen werkt en dit houdt meteen ook in dat diepe participatie inhoudt dat de besluitvormingsprocessen zich op dit wederkerige karakter enten.

In Gent lopen heel veel zaken goed tot heel goed, maar mag ik toch wijzen op het mogelijke risico op zelfoverschatting? Gentse cultuurorganisaties, bestuurders en burgers kloppen zichzelf graag op de borst omwille van het progressieve, rebelse, creatieve, dwarse karakter van onze stad en stedelingen, maar misschien staan we te weinig stil bij de belangrijke en heel snelle veranderingen die zich in deze stad voltrekken.

In het verleden spraken we telkens over doelgroepen en minderheden en dan zochten we meestal vanuit heel oprechte bedoelingen hoe we deze minderheden op het maatschappelijk en cultureel leven konden betrekken. Heel wat organisaties en actoren verrichten op dit vlak eerlijk en schitterend werk. Maar de minderheidsgroepen van gisteren zijn als verzameling stilaan de meerderheid van onze bevolking aan het uitmaken.

De cijfers en demografische prognoses leren ons dat nu reeds 30% van de Gentse bevolking migratiewortels heeft. Onder de leeftijd van 12 jaar stijgt dit percentage nog: bijna meer dan de helft van deze kinderen spreekt thuis een andere moedertaal dan het Nederlands. Los van de taal betekent dit onze stad over een immens reservoir en rijkdom aan verhalen, codes, smaken, stijlen, waarden en normen beschikt die op vandaag veel de te weinig onderwerp worden van cultureel en artistiek onderzoek en creatie.

Ik wil hier niet de Gentse kunst- en cultuursector veroordelen, maar wel uitnodigen. Ik doe dit graag door enkele vragen te stellen?

- = Hoeveel kinderen en jongeren en/of volwassenen met een migratieachtergrond zien we op onze Gentse podia?
- = Hoeveel kunstenaars met een migratieachtergrond zijn er in Gent op een professionele manier in het kunst- en cultuurwerkveld actief?
- = Hoeveel medewerkers in de Gentse kunst- en cultuursector hebben een andere dan de Belgische afkomst (West-Vlamingen niet meegeteld)?
- = Hoeveel burgers met een niet klassiek diploma, met een andere afkomst dan de Belgische, zetelen in onze Raden van Bestuur?
- = Hoeveel jongeren en volwassenen maken op vandaag kunst en cultuur in de straat, op de pleintjes, in gekraakte huizen en hoe belangrijk vinden we het om ook dit werk te valideren en te programmeren?

Deze vragen zijn niet nieuw. Ik maak nu zelf voor de 4de keer de aanloop naar een nieuwe subsidieronde mee. Ik ken ondertussen de semantische trucks die heel vaak worden gebruikt. De komende weken en maanden zullen de goede intenties door de cultuurgangen knallen. Ik kies bewust om aan de alarmbel te trekken wanneer het gaat over de immens grote bevolkingsgroep van kinderen, jongeren en volwassenen met een migratieachtergrond. De kunst- en cultuursector zou een voortrekkers- en voorbeeldrol kunnen spelen in het concipiëren en tonen hoe we op een adequate en representatieve manier zouden kunnen omgaan met de sterk gewijzigde stedelijke omgeving. Maar vooralsnog gebeurt dit niet. De Gentse kunst- en cultuursector blijft te sterk een gesloten, een blank en mannelijk bastion. Niet onze Schepen of Burgemeester, niet onze Vlaamse Minister moet hier voor verantwoordelijk worden gesteld, wel de sector zelf. Ik hoop dat er een soort *state of emergency* ontstaat rond dit grote deficit. De tijd dat de sociaalartistieke werkingen en de Action Zoo Humain's als legitimeringsmiddel worden gebruikt, lijkt me stilaan voorbij.

Het is nu in de eerste plaats aan de grote huizen om kleur te bekennen en tijd te nemen om antwoorden te formuleren op de bovenstaande vragen. Ik weet dat er heel wat mensen zijn die de expertise hebben om mee te denken en mee te zoeken naar boeiende antwoorden. Daarom roep ik finaal graag op om de intenties te vervangen door stevige en eerlijke engagementen.

Bijlage - Reflectie van Steven Heene op de ontwerptekst van de landschapsschets

Reflectie: de contraire kwaliteitsreflex vorm geven

Enkele kanttekeningen bij de (voorlopige) tekst

“Reflectie als aparte functie in het kunstendecreet: dat is wennen in Gent.” Zo luidt de eerste zin op de pagina onder Reflectie. Het is een even vriendelijke als prikkelende zin. Want tussen de regels lijkt te staan: we staan nog nergens op dat vlak. Is dat zo? Even verder lezen.

Zin twee: “De anarchistische volkse aard die de Gentse kunstensector tekent, omschreven we als tegelijk niet cerebraal én visionair.” Laten we dat anarchisme vooral niet overdrijven. Er is zeker iets aan van het adjectief in de titel: contrair. Gentenaars zijn doorgaans eigengereid en koppig. Bekijken we dat in de kunstensector dan zie je veel kunstenaars en, bij uitbreiding, organisaties die intuïtief te werk gaan. Intuïtief dus in dat opzicht inderdaad niet cerebraal. Als je weet dat Gent in verhouding de grootste onderwijsstad is in Vlaanderen, met de hogescholen en de universiteit, heb je dus een stad met aan de ene kant heel wat intuïtieve, creatieve, artistieke, niet-cerebrale persoonlijkheden, en aan de andere kant een grote groep studenten en docenten, al dan niet van academische aard. Wat kunnen we doen om die twee groepen dichter bij elkaar te brengen, of meer op elkaar te doen inspelen?

Dat laatste lezen we ook op dezelfde pagina: “Ook hier kunnen nog meer – en sterkere – verbindingen met onderwijsinstellingen, onder elkaar en met media een positief effect tweebrengen.” Waarvan akte.

“Er is een Gentse mega-instelling die de reflectiefunctie waarmaakt: de universiteit.” Wat mij betreft mogen hier ook de hogescholen vermeld worden, zoals KASK School of Arts bijvoorbeeld. Ik lees verder: “Al doet die (de universiteit) dat, wat betreft de kunsten, slechts in beperkte mate, bijvoorbeeld voor architectuur en stedelijkheid. De universiteit lijkt op vlak van kunstgeschiedenis of theaterwetenschappen, op enkele uitzonderingen na, niet zulke hoge toppen te scheren.” Deze passage is duidelijk gebaseerd op een perceptie, waarvan je je kunt – moet – afvragen of dit niet beter geïdentificeerd én geargumenteed moet worden. Nu lijkt het een snel en nogal oppervlakkig oordeel.

“Het hoger kunstonderwijs is zeker en vast ook begaan met reflectie, maar de output ervan is niet erg zichtbaar.” Deze formulering is alleszins iets voorzichtiger en ook correcter, lijkt me. Van de opleiding drama tot de multimediale: heel wat docenten zijn bezig met reflectie, en soms komt zo’n programma ook naar buiten. Denk maar aan de lezingenreeks Studium Generale aan de HoGent (<http://studiumgent.be/>).

Sowieso is reflectie in eerste instantie zinvol per discipline: theater, dans, film, enzovoort. Reflectie organiseren die discipline-overschrijdend is, lijkt me per definitie al moeilijker – maar is zeker de moeite. En inderdaad klopt het cliché ook hier: we weten als organisaties vandaag veel te weinig wat er rond ons gaande is, aan reflectieve activiteiten.

Merkwaardig overigens dat in deze tekst architectuur en stedelijkheid wordt aangehaald als een van de meer zichtbare activiteiten, met name door de universiteit. Als ik denk aan de commotie (en emoties) over de Stadshal van Robbrecht en Daem, merk je weer dat reflectie in de praktijk vaak uiteenvalt in twee kampen: “gewoon” publiek dat redeneert in de zin van: vind ik mooi of vind ik niet mooi. En specialisten die op hun eigen domein bezig zijn. Vaak gaapt tussen die twee sferen een grote kloof, onder meer omdat het doorsnee publiek zich alleen in zeer algemene bewoordingen uitlaat en het échte debat aan specialisten overlaat. Terwijl architectuur, en bij uitbreiding stedenbouw of stedelijkheid, uiteraard een enorme impact heeft op ons dagelijks leven. Wellicht redeneert de man en de vrouw in de straat dat hij of zij niet gewapend is om deftig te argumenteren? Bij reflectie komt vaak een jargon kijken, soms terecht maar vaak ook niet.

Reflectie is in wezen: gedachten onder woorden brengen. Om dat te kunnen doen heb je dus een adequate woordenschat nodig. Om met die woorden een bepaalde redenering te kunnen opbouwen. Om te argumenteren.

Als functie lijkt Reflectie nog het meest aan te leunen bij enerzijds Ontwikkeling (investeren in kunstenaars en hun praktijken, dus per definitie in hun ‘vocabularium’) en Participatie (investeren in het publiek: mensen ‘tools’ of handvaten geven om te kunnen participeren, om zelf actief en ‘autonoom’ in het kunstenveld te stappen).

Even terzijde: reflectie kan ook gezellig zijn. Ik heb in een vorig professioneel hoofdstuk, als programmator in Vooruit, gewerkt aan een laagdrempelig format genaamd *Uitgelezen*, een live boekenprogramma in de balzaal, met een panel en publiek, dat ook aan reflectie doet, meer bepaald over nieuwe titels in de fictie en non-fictie. Dat programma doet het vandaag, na meer dan tien jaar, nog altijd zeer goed (volle zalen) en vult duidelijk een behoefte in.

Even terzijde, bis: reflectie, of de behoefte eraan, treedt vaak pas op wanneer de feiten al (ver) achter ons liggen. In de vorm van nabeschouwingen (zoals het onvolprezen boekje *De Gentse school, Beschrijving van een theaterlandschap* – door Ellen Stynen, helaas niet meer verkrijgbaar). En dat is logisch: reflectie is gebaat bij enige afstand. Of het treedt op zoals vandaag, in deze context: omdat er een bepaalde urgentie is, in dit geval: de opmaak van nieuwe beleidsplannen. Er is dus reflectie die achterom kijkt, en reflectie die vooruitblijkt. Misschien interessant om na te denken over reflectie op het “hier en nu”? Zoals ook *Uitgelezen* zich buigt over de recente titels; kun je zoiets verzinnen voor andere disciplines?

Misschien is het een idee om de Europese traditie van “het salon” in leven te roepen? Met een spreker die onze sector liefdevol het vuur aan de schenen legt, om de zoveel maanden? *Just a thought.*

Want verder lijkt het inderdaad schamel gesteld te zijn, met de functie reflectie in Gent. Ik lees in de tekst iets over een tijdschrift (rekto:verso), iets over een festival (Courtisane), en iets over nog een ander tijdschrift (A Prior, waarvan ik achteraf hoorde dat het niet meer bestaat?). Het lijkt inderdaad erg gesteld met deze functie in onze stad. Klopt dat beeld?

Als ik over NTGent nadenk: uiteraard zijn er momenten van reflectie, aan de binnen- en aan de buitenkant. Zowel door onze Dramaturgie (avonden zoals Getuigenissen Live, dit jaar, in het kader van ons jubileumjaar) als door onze Publiekswerking (zij organiseren een soort van jury's, met zowel volwassenen als kinderen – wat zou er gebeuren als we deze groepen verzamelen om ook naar andere theatergezelschappen te gaan kijken? Is dat een idee, of praktisch onhaalbaar? Zit daar al niet een verschil (“winst”) in: bestaande initiatieven uitbreiden of aan elkaar koppelen waar mogelijk?)

Ik lees nog een prikkelende zin: “Er is een verlies aan bescherming van de minder gangbare meningen.” Heeft naar verluidt te maken met, ik citeer, “het reflexieve dat in grote sloten wegstroomt uit de mainstream media”.

Er schuilt zeker waarheid in die laatste zin: kritiek, ook in de traditionele betekenis, zoals filmkritiek of theaterkritiek, heeft zich in de praktijk verlegd, onder meer naar online fora en meer gespecialiseerde magazines. Als gevolg van een groter, zeg maar, consumentisme in de mainstream media.

Maar ook los van deze vaststelling zou een stad als Gent in staat moeten zijn om te investeren in kritische massa. We hebben het grootste aanbod kunsten per inwoner, én we zijn de grootste onderwijsstad, in verhouding. Waarom slagen we er niet in daar meer uit te halen? We staan nog maar aan het begin, zoveel is duidelijk. Zoals de tekst stelt: “Wie verbindt, wie creëert geniale (sic) strategieën en oplossingen, wie maakt ook die structuren duurzaam?”

Voorwaar een mooie handschoen om op te rapen.

Colofon

Deze landschapsschets is het resultaat van een gezamenlijk denkproces van onderstaande personen. Het is geen beleidsnota; hoogstens toont het een interessant beeld, voor de Gentse kunstorganisaties én voor het beleid. Het redactioneel verantwoordelijk uitgeverschap ligt bij Bruno Verbergt (TouchTime cvba).

Het **initiatief** tot de *Kunstenlandschapsschets Gent 2015* werd genomen door Carl Gydé (CAMPO), Vjera Somers (Compagnie Cecilia), Herwig Onghena (Les ballets C de la B), Kurt Melens (NTGent) en Stefaan De Ruyck (Vooruit).

De **stad Gent** heeft de realisatie ervan financieel ondersteund. Bovendien verzorgde Els Bauwens, medewerker van de cel data-analyse en GIS van het departement strategie en coördinatie een presentatie over demografische, sociale, leefbaarheids- en cultuurcijfers en -data.

Minard zorgde voor logistieke ondersteuning.

Volgende deelnemers gaven op 23 april en/of 6 mei 2015 input:

4hoog Productiehuis vzw - Françoise Tiebout

Action Zoo Humain - Chokri Ben Chikha / Zouzou, Sophie Doutreligne

Aifoon vzw - Wies Callens, Stijn Dickel

Bij de Vieze Gasten - Pat De Wit, Mark Jeanty

B'Rock - Hendrik Storme

CAMPO - Kristof Blom, Carl Gydé, Marika Ingels

Circuscentrum - Nele Vertriest

Compagnie Cecilia vzw - Arne Sierens, Marc Steens, Vjera Somers

Courtisane vzw - Pieter-Paul Mortier

Croxhapox vzw - Jelle Clarysse, Laura Van, Joris Vander Borght

Cultuurdienst Stad Gent - Kathleen Bautmans, Bram Ghyoot, Marijke Leye, Astrid Van Ingelgom

De Centrale - Luc Baeckeland, Jos Lootens

Democrazy vzw - Eric Smout, Nicolas Vandecaveye

Festival van Vlaanderen - Annelore Camps, Serge Platel, Heleen Schepens, Veerle Simoens, Ilse Wachtelaer

Film Fest Gent - Wim De Witte, Patrick Duynslaegher

Handelsbeurs - De Liesbeth Voogdt, Wim Wabbes

het KIP vzw - Ellen Stynen

Kabinet K - Joke Laureyns, Kwint Manshoven

Keremos vzw - Tom De Clercq

Kopergietery - Nele Roels

Kunstencentrum Vooruit - Khadija El Bennaoui, Matthieu Goeury, Maarten Soete, Wouter Van Haelemeesch, Sarah Yu Zeebroek

Kunstensteunpunt - Delphine Hesters

Kusthuis opera ballet Vlaanderen - Aviel Cahn

Larf - Annelies Tytgat

Les Ballets C. de la B. vzw - Herwig Onghena

LOD Muziektheater - Hans Bruneel, Marianne Cattoir

Muziekcentrum De Bijloke Gent vzw - Daan Bauwens, Frank Pauwels
NTGent - Dirk Crommelinck, Koen Haagdorens, Steven Heene, Beatrijs Hollebosch, Kurt Melens
Toneelgroep NUNC - Benjamin Van Tourhout
Ontroerend Goed vzw - David Bauwens
Spectra Ensemble - Filip Rathé, Greet Swinnen, Patrice Van Laethem
Studio ORKA vzw - Martine Decroos, Maarten Naessens, Herwig Onghena
Timelab - Eva De Groote, Veerle De Ridder, Pieter , Evi Swinnen
Trefpunt vzw - Guido De Leeuw, Jonas Van de Poele
Ultima Thule vzw - Els Deventer, Koen Van Overmeiren
Wolx - Filippe Van de Craen

Op 6 mei gaven **Steven Heene, Dominique Willaert, Delphine Hesters, Wim Wabbes, Katrien Laporte en Arne Sierens** een persoonlijke reflectie op de ontwerp tekst als aftrap voor verdere discussie.

De **redactie** werd verzorgd door **Bruno Verbergt (TouchTime)**. Met dank aan Michel Uytterhoeven en Bastien Lauwers voor hun kritische blik op de eerste conceptteksten en aan Maarten Soete voor de uitstekende *mindmap* notities van de beide sessies.

Gent – mei 2015.

TouchTime

**studio for developments in hybrid enterprises
probably not a gallery**

TouchTime is een coöperatieve vereniging voor productie, management en beleid van kunst en cultuur.

Als coöperatie deelt TouchTime kennis over hoe kunsten en cultuur werken, hoe goede ideeën gerealiseerd kunnen worden, hoe kunstenaars betrokken kunnen en willen worden, hoe een beleid een verschil kan maken en hoe strategie en kwaliteit het met elkaar kunnen vinden.

Coöperanten van het eerste uur zijn Monty, Kopspeel, Kaaitheater, Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten en Zomer van Antwerpen.